

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівими

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

22 (711), 6–12 червня 2013

11736 фотографій 1104 об'єктів природно-заповідного фонду України — саме стільки світлин завантажили з 15 квітня до 15 травня 365 учасників фотоконкурсу “Вікі любить Землю”, який проводила громадська організація “Вікімедіа Україна”. Мета — привернути увагу громадськості до проблем існування та збереження ще віціліх природних об'єктів, створити впорядкований інтернет-каталог їхніх світлин.

На фото — Український степовий природний заповідник “Кам'яні Могили”. Про фотоконкурс “Вікі любить землю” — читайте стор. 3.

Володимир ГЕТЬМАН,
кандидат географічних наук,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Дух Землі

Нині народи Землі катастрофічно втрачають свій родоначальний зв'язок із тими місцями, де жили їхні предки, де проходило дитинство, формувалися характер і самосвідомість.

Як відомо, у людині від народження закорінене її генетичне минуле. Так само, як материнське молоко і колискова пісня передають малій дитині генетичну визначеність, так і рідний край формує протягом тривалого часу ментальні риси покоління і загалом нації (етносу).

Багату природа України формувала самотній характер українця, впливала на його матеріальну, духовну культуру. Живописні краєвиди надихали людей на пісенну творчість, народний епос, впліталися в барвисті вишивки, відтворюючи місцеві особливості: рослинний орнамент притаманний для рівнинних територій, геометричний — для гірських.

Теперішня, майже скрізь змінена ландшафтна й екологічна природа, стала буденно одноманітною, що відобразилося на людському характері, на поведінці, стилі одягу. Вже й природи людей нівелюються, втрачають індивідуальність і колорит, стають стандартними.

Міський спосіб життя створює певний матеріальний комфорт. Але... Урбанізований міський ландшафт не має того багатющого енергетичного потенціалу (бо переважає розсіювання енергії — ентропія), який мав у минулому. Самобутній, природний ландшафт надихав людину. Нині ж, віддаляючись від рідного краю, домівки, мови, — вона стає меншовагартісною, космополітизується.

Під впливом глобалізації зменшується сила спорідненості з рідними краями, слабне так званий Дух Землі (за Тейяра де Шарденом), який живить нас так само, як сила духу, здоров'я, подароване родом.

Боячись втратити чиновницьке крісло, посаду, суспільну репутацію, сімейне благополуччя, ми через соціальну, політичну короткозорість не лякаємося зникання — точніше і жорстокіше — самознищення власної етнічної сутності, загрози втрати контролю над навколишнім середовищем. А це, за свідченням відомого англійського дослідника історії Арнольда Дж. Тойнбі, один із чинників зникнення не лише етносів (народів), а й цивілізацій.

Автор теорії людського капіталу, ні-

мецький науковець Т. Шульц стверджує, що на нейтралізацію опору природи людський капітал (знання, досвід тощо) витрачається доти, доки не встановиться нова рівновага з навколишнім середовищем.

Втрата людського капіталу відбувається у двох випадках: коли змінена людиною природа чинить опір і до неї необхідно пристосовуватися; коли виникає конфлікт (дисгармонія) із природою при вимушеному чи добровільному вселенні людини в нове для неї середовище. Наштовхнувшись на опір зовнішнього середовища, представники етносу стають інертними, втрачаються їхні творчі сили, тобто вироджуються.

Прив'язаність народу до свого природного середовища споконвічно була основою його самозбереження, фундаментом, на якому вибудовувалися звичаї, традиції, мовне розмаїття. Нині ми через свою надмірну мобільність та інших від нас незалежних причин — об'єктивних і суб'єктивних — посиротили українські села. Вчорашні селяни розчинилися у “масовій” культурі Заходу.

Закінчення на стор. 3

ЩО ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМИ У ФАШИЗМІ?

5

ШЕВЧЕНКО — ЯВИЩЕ НЕЗБАГНЕННЕ

11

КОЗАК МАМАЙ У МИСТЕЦТВІ

14–15

Цим рішенням РУХ продемонстрував приклад об’єднання та закликів інші національно-демократичні сили долучитися до об’єднаного процесу, аби створити потужну правоцентристську партію, яка б активно впливала на політичне життя в державі, боролась за утвердження незалежності й демократії в Україні. Про це йшлося на прес-конференції в УНІАН керівництва об’єднаної партії. У ній узяли участь голова НРУ Василь Куйбіда, обрали з’їздом перший заступник голови партії Іван Заєць, заступники голови — Віктор Лабазов і Вячеслав Коваль (обрані від НРУ) і Світлана Ніколіна (від УНП), вона ще й голова Рівненської обласної “Просвіти”.

Голова РУХу **Василь КУЙБІДА** відповів на запитання “СП”.
— **Який основний підсумок об’єднаного з’їзду РУХу?**

— Ми поставили за мету, усвідомлюючи відповідальність за долю українського народу, держави, об’єднати національно-демократичні сили. Зрозуміло, що коли говоримо про таке об’єднання, то спочатку треба відновити єдність самого Народного руху України — об’єднатися з Українською народною партією. Ми це вже зробили.

Вели і ведемо консультації з іншими партіями, які вважають себе демократичними. У кожній партії свої особливості, які необхідно врахувати. Наприклад, нині вже готова угода про співпрацю з Українською республіканською партією, яку очолював Левко Лук’яненко. Він позитивно висловився про об’єднання НРУ і УНП і заявив, що УРП та

Василь КУЙБІДА: «Ми показали приклад об’єднання. Слово за іншими партіями»

кож має бути в Народному русі України.

Сподіваюся, ці об’єднаних процеси дадуть позитивні наслідки. І якщо хтось сумнівався у тому, що ми робили, то після 19 травня, маючи такий зразок політичної поведінки, громадянської мужності, приєднається до нас.

— **А чи не трактуватимуть це як поглинання тепер уже потужним Народним рухом дрібніших партій?**

— Вважаємо, що найкращий варіант — об’єднання партій, у яких одна ідея, ідеологія. Адже, на жаль, малі партії не впливають на політичні процеси. Намагання перетворити політичне життя в Україні на протистояння двох

19 травня оголосили про об’єднання в одну партію — Народний рух України двох частин колишнього єдиного, але 14 років тому розколотого НРУ. Українська народна партія того дня ухвалила рішення про влиття своїх членів у НРУ, а з’їзд НРУ проголосив відновлення єдності РУХу.

партій ми не підтримуємо. Наприклад, коли 2011 року і влада, і опозиція голосували за новий закон про вибори парламенту, піднявши прохідний бар’єр до 5 % з метою фактично електорально знищити невеликі партії. Сьогодні наше основне завдання — усунути антиукраїнську владу, а для цього демократам треба не нищити один одного, а об’єднуватися задля протистояння їй, заради нормального функціонування Української держави.

— **Чи обов’язково потужна об’єднана партія і далі називатиметься Народним рухом, коли до неї приєднаються ще деякі партії?**

— Коли ми говоримо про оновлення партії, це має багато складових: модернізація ідеології, організаційних структур, методи роботи. У Народному русі ще кілька років тому ставилося питання про можливу модернізацію прапора, зміну назви. Але перемогла думка, що сила, яка привела до відновлення української незалежності, має залишитися такою принаймні доти, доки буде виконане основне завдання — утвердження цієї національної держави. А потім уже можна робити і модернізацію символів,

зміну назви. Яка сьогодні думка домінуватиме, не знаю. Але все має підпорядковуватися основній меті — усуненню антиукраїнської влади.

— **Нашу газету видає потужна громадська організація — Товариство “Просвіта”, яке було надійним союзником Народного руху від самих його початків. Тому деталізуйте озвучену Вами на з’їзді тезу — про відновлення в якійсь формі НРУ як справді потужного громадського руху. Яка тут роль і місце громадських організацій?**

— Ми вважаємо, що змінити цю антиукраїнську владу можна, тільки консолідувавши і політичні сили, і громадські організації, створивши великий громадянський рух. Це будуть і політичні сили, представлені в парламенті, і ті, які зараз поза парламентом, і всі громадські організації, які стоять на національній платформі. У зв’язку з цим Народний рух України ухвалив рішення про посилення співпраці з громадськими організаціями, на розбудову громадянського суспільства. До речі, так, як ми це робили ще 1989 року.

Я в Народному русі України з 1989 року, створював його перші осередки. Тоді у нас до керів-

ництва РУХу у Львові входили голови різних громадських організацій. І коли ухвалювалося якое політичне рішення, то реалізовувалося воно також через громадські організації. На якомусь етапі, поставивши перед собою тільки партійні завдання, втративши зв’язок із громадськими організаціями, вважаю, ми програли. Тож завдання сьогодні — відновити цей зв’язок, створити нові громадські організації.

Наше суспільство можна умовно розділити на кілька сегментів: українське громадянське суспільство; постсовєцьке суспільство з його цінностями; невелика частина, яка не ідентифікує себе з Україною, — нащадки різних загарбників, які тут залишилися, відверті українофоби. Наше завдання — розширювати українське громадянське суспільство. Воно й приведе до зміни еліт у державі, зміни влади. Завдання нинішньої влади — стримувати розвиток українського громадянського суспільства і консервувати та підтримувати совєцькі зразки. Бо ця влада спирається саме на отой сегмент совєцького суспільства і на це українофобство як свою базу. А ми повинні зміцнювати свою базу — українське громадянське суспільство. А це розбудова громадських організацій, насамперед таких, як “Просвіта”.

Спількувався Петро АНТОНЕНКО

● ВИБОРИ І ДОВИБОРИ

Опозиція хоче ліквідувати КС і розпустити Київраду через ЦВК

Лідер “Батьківщини” Арсеній Яценюк заявив, що одна з програмних засад опозиції — ліквідація Конституційного суду та передача повноважень конституційної юрисдикції Верховному Суду. Про це йдеться в заяві Яценюка стосовно рішення Конституційного суду щодо проведення виборів мера Києва та місцевої ради 2015 року.

Яценюк зазначив, що опозиція вимагатиме притягнення до відповідальності суддів КС, “зокрема й за зміну Конституції без волі народу України, антиконституційне скасування пільг для українців і позбавлення громадян права обирати собі владу”. “Опозиційні фракції звернуться до ЦВК із вимогою обнулення списків кандидатів у депутати Київської міської ради та складання мандатів”.

“Кишеньковий суд президента Януковича виніс рішення, яке мотивоване страхом влади перед програшем виборів у Києві”, — заявив Яценюк, а також наголосив, що президент намагається у будь-який спосіб утримати владу в Києві до виборів 2015 року, “адже чудово знає, що ці вибори він програє, а мирним шляхом владу віддавати не збирається”.

За його словами, рішення Конституційного суду про проведення київських виборів 2015 року — це продовження делегітимізації влади в Києві та в цілому в Україні: “Цей Конституційний суд навіть перевершив

попередників, які винесли рішення, що два терміни президента дорівнюють одному”.

Депутатам Київради передали “чорні мітки”

Громадські активісти передали символічні “чорні мітки” депутатам Київської міської ради. Учасники акції закликали депутатів скласти мандати. Організатори переконують, що робота Київради після 2 червня буде нелегітимною, оскільки законом передбачене обрання міськради на 5 років.

КВУ: порушення могли завдати чесному вибору мера Василькова

Комітет виборців України вважає, що процедурні порушення під час голосування і підрахунку голосів могли вплинути на результати виборів мера Василькова (Київська область). Про це заявив глава правління КВУ Олександр Черненко.

Експерт повідомив, що, за даними Васильківської міської територіальної виборчої комісії, за представника Партії регіонів Володимира Сабаша проголосували 3 тисячі 403 виборці, за кандидата від політичної партії УДАР Сергія Сабова — 3 тисячі 158. Явка виборців становила близько 35 %.

“Вибори були непростими — і під час голосування, і під час підрахунку голосів ми бачили певні процедурні порушення. Зупинили спроби вкидання бюлетенів, на деяких дільницях журналістів і спостерігачів вигнали з приміщення дільничної комісії”.

Правоохоронні органи мають розслідувати ці факти,

оскільки розрив між кандидатами невеликий.

Комітет виборців заявляє про масову фальсифікацію виборів мера Ялти

За попередніми даними міським головою Ялти обрали представника Партії регіонів Сергія Ілаша.

Водночас Кримське відділення Комітету виборців України заявило про грубу фальсифікацію виборів мера Ялти протягом останніх чотирьох годин голосування. Як повідомляє прес-служба кримського відділення КВУ з посиланням на свого голову Андрія Криська, до 18.00 низька явка виборців несподівано виросла, хоча спостерігачі громадської організації не зафіксували масового підвезення людей. Причому, цей сплеск електоральної активності супроводжувався низкою показових явищ, зокрема намагалися вивести журналістів і спостерігачів із дільниць, видавали бюлетені невстановленим особам, а також члени комісії вносили якісь записи у списки виборців.

“Все це кваліфікували як ознаки однієї системної фальсифікації — вкидання виборчих бюлетенів. І підтвердження не забарилися. На двох виборчих дільницях (у Ялті і в Гаєспрі) спостерігачі КО КВУ зафіксували в урнах для голосування товсті пачки бюлетенів. Причому відразу після цього на одній із дільниць комісія проголосувала за видалення спостерігача з дільниці”, — повідомив Крисько.

«Захистимо дітей від Табачника!»

Георгій ЛУК’ЯНЧУК
Фото автора

Напередодні Міжнародного дня захисту дітей, за ініціативою Української партії громадські та патріотичні організації, що входять до Громадського руху “Українська патріотична альтернатива”, серед яких і ВУТ “Просвіта”, і Громадської коаліції “Анти-Табачник”, небайдужі громадяни провели біля Адміністрації Президента України акцію протесту “Захистимо права українських дітей від українофоба Табачника!”. Акція відбулася під гаслами: “Українським дітям — українські школи!”, “Чому навчає українських дітей “дешевий клоун і казнокрад” за висловом Колеснікова?”, “Теть українофоба Табачника від українських дітей!”, “Теть строителя “руського мира” з України!”.

У виступах на акції та у Зверненні на ім’я Президента України, переданому в Адміністра-

цію, йдеться про те, що Дмитро Табачник, перебуваючи на посаді міністра, постійно проводить антиукраїнську, антидержавну політику. Під його керівництвом відбувається процес масового закриття українських шкіл у сільській місцевості, шкіл з українською мовою викладання у східних і південних областях. У вищій освіті нав’язуються рішення, що сприяють відновленню корупції під час вступних кампаній, антинаукова реформа зі збільшенням кількості студентів на одного викладача до 18 осіб, що призведе до скорочення викладацького складу на третину!

У зверненні до Президента і громадськості йдеться також про публічні висловлювання міністра, які розпалюють міжнародну напругу в суспільстві та принижують честь і гідність українців.

Учасники акції запропонували Президенту звільнити міністра-антидержавника.

Євген БУКЕТ

Фотоконкурс «Вікі любить Землю» вітає переможців

Ще перед початком фотоконкурсу оргкомітет завершив роботу над переліком конкурсних об'єктів, який складається з майже 7400 позицій. У цьому переліку заповідники, ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні дендрологічні, зоологічні сади і парки, а також пам'ятки садово-паркового мистецтва. Зазначимо, що в Україні це був перший повний перелік заповідних об'єктів, що потрапив до вільного доступу всіх користувачів Інтернету.

Взяти участь у конкурсі “Вікі любить Землю” міг кожен охочий. Для цього потрібно було зареєструватися у Вікісховищі — одному з сестринських проєктів Вікіпедії і завантажити туди власноруч зроблені світлинні об'єкти природно-заповідного фонду, вказавши при цьому ідентифікатор ID пам'ятки зі списку.

Усі фотографії, надіслані на конкурс, потрапляли до загальної категорії українських пам'яток природи, ілюстрували створений вікімедійцями перелік та сортувалися у службовій категорії конкурсу. Таким чином світлинні стали надбанням людства — тепер їх може використовувати будь-хто з будь-якою метою, не забуваючи вказати автора і джерело, звідки було взято світлинну.

Члени журі у кілька етапів обирали серед надісланих фотографій найкращі, а також відзначили в окремій номінації учасників, що завантажили на Вікісховище найбільшу кількість світлин природних пам'яток. Так було визначено 12 переможців, кращі робо-

ти яких Ви можете бачити на світлинах. Автори найкращих фотоб'єктів отримають призи від організаторів і партнерів фотоконкурсу “Вікі любить Землю” на церемонії нагородження, яка відбудеться 9 червня у Києві. До речі, постійним партнером фотоконкурсу, які організовує “Вікімедіа Україна”, є Всеукраїнське товариство “Прогрес” імені Тараса Шевченка, яке нагороджує призерів власною видавничою продукцією.

Серед різноманітних конкурсів у форматі Wiki Loves..., які проводять різні відділення Фонду Вікімедіа (Wiki Loves Monuments, Wiki Loves Pride, Wiki loves Sound, Wiki loves Libraries тощо), сьогодні лише фотоконкурс пам'яток став міжнародним. Результат України у конкурсі “Вікі любить Землю” майже такий, яким був 2010

року підсумок першого Нідерландського конкурсу “Вікі любить пам'ятки”. Щоправда, кількість пам'яток історії і культури на порядок перевищує кількість природних, що полегшує завдання учасникам. Тому, зважаючи на складність завдання для фотографів, початкову динаміку і кінцевий результат, конкурс “Вікі любить Землю” перевершив усі очікування. Організатори впевнені, що вже наступного року конкурс “Вікі любить Землю” стане міжнародним, про що уже ведуться перемовини з відділеннями Фонду Вікімедіа в інших країнах.

Своїми враженнями про фотоконкурс поділилися члени журі:

Олексій Василюк, заступник голови Національного екологічного центру України:

“Вікі любить Землю” — не просто конкурс, а перша в історії України база фотографій природно-заповідних територій. В Інтернеті немає жодної іншої сторінки, окрім “Вікі любить Землю”, яка б містила назви і навіть короткі описи всіх територій природно-заповідного фонду України (ПЗФ). І це — велика відповідальність. Десятки сайтів, що містять інформацію про окремі заповідні території, не згадують і чверті наявних об'єктів ПЗФ. Тому кожен, хто додав своє фото до Вікісховища, зазначивши його належність до конкретної заповідної території — можливо, зробив унікальну справу”.

Вадим Перегуда, краєзнавець, президент історико-краєзнавчого клубу “Кліо”:

“Збереження природних пам'яток Батьківщини — це мить, у звичайному здавалося б погляді на речі, що оточують. Завдячуючи фотографії ми можемо затримати цю мить Гармонії і поділитися своїм відкриттям із близькими людьми. Фото, надіслані на конкурс, — це не тільки краса нашої рідної Батьківщини, це і поезія душі всіх її шанувальників!”

Аліна Севастюк, керівник відділу з розвитку бізнесу КПМГ в Україні, віце-президент Всеукраїнської ліги із зв'язків із громадськістю:

“Фотопроєкт “Вікі любить Землю” унікальний за ідеєю, процесом збору та прозорістю оцінки конкурсних робіт. “Вікі любить Землю” — конкурс державного значення, який має довгостроковий ефект і є цінним у багатьох аспектах. “Вікі любить Землю”, на мою думку, виховує патріотизм і гордість за те, що ми живемо у такій красивій країні, та дає багатогранну уяву про вічну красу всієї планети Земля”.

“Тиха бухта”, Крим

Заказник “Хапхальський”

Острів Зелений у Корсуні-Шевченківському

Закінчення.
Початок на стор. 1

Дух Землі

Науково доведено, що ідентифікація етносу зі своєю землею відбувається передусім у суб'єктивній, глибоко підсвідомій сфері. Учений-етнолог Лев Гумільов розумів розвиток етносу та біосфери як взаємозумовлений процес. Нація (етнос) і природне оточення, в якому відбувається етногенез, для нього поняття єдині й нероздільні. Етнос у людини — те саме, що прайд у левів, — значав учений. Це форма існування виду Homo sapiens. Тому можна розглядати ідентичність етносу як функцію поведінки людей, що входять до його складу.

Людина не може відмежуватися від природних умов, у яких народилася і сформувалася як особистість, адже від батьківської землі отримує живильні соки, насагу для творчості, інтуїтивні імпульси для духовних пошуків.

Із природознавчого погляду, вище зазначене є достатньо аргументованим підтвердженням відомих екологічних закономірностей: принципу єдності організму й умов його існування та правила відповідності умов середовища генетичній приреченості організму.

Сьогодні національний (етнічний) природний ландшафт

невпинно змінюється, і для чистої, широкій українській душі ці зміни неприйнятні. Адже мудрість і моральне здоров'я нації, її розвиток визначаються тим інтелектуальним та енергетичним потенціалом, який вона отримує генетично від природи. Тому найважливішою умовою і стабільним чинником формування елітної, української нації буде збереження національного ландшафту.

В Україні Дух Землі (прояв високої єдності, незайманості природи і збереження історичного ландшафту — кургани, городища тощо) нині понівечено, доведено до стану агонії.

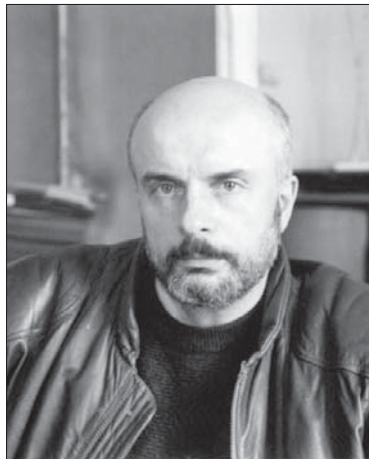
Робилося все це без думки про національне (бо, скажімо, скіфські кургани грабували не лише злодії українського походження), а тільки з метою збагачення. Безцінні для науки предмети скіфської культури вивозили з ринку “Горка” у Севастополі до США. За свідченням тодішнього директора Кримського філіалу Інституту археології НАН України Віктора Мица, Україна втратила цінностей на сотні мільйонів доларів.

Різноманіття і стійкість природних екосистем (мальовничість збереженої природи) визначають їх продуктивність (врожайність), а життєвість соціальних системних утворень забезпечує ефективність праці і духовний потенціал людей. У

підсумку все це дає енергетичний заряд, пасіонарність, силу національного характеру народу.

Із часів трипільської культури (Аратти), Руської (київської) держави, Гетьманщини українська земля отримувала і донині зберігає позитивну інформацію (матеріали археологічних розкопок, літописні свідчення тощо) про людей, які переймали суспільною організацією своєї держави, піклувалися про її соборність, велич і могутність серед народів і країн тодішньої ойкумени. Дух Землі надихав ідею державотворення, ідею боротьби за незалежність, за щастя власного народу.

Володимир ГЕТЬМАН

Олег К. РОМАНЧУК,
публіцист, шеф-редактор
журналу “Універсум”

“Те, хто победил, либо полегли на поле боя, либо спились, подавленные послевоенными тяготами. Остались у власти и сохранили силы другие. Те, кто загнал людей в лагеря, те, кто гнал в бессмысленные кровавые атаки”.

Николай Никулин
“Воспоминания о войне”

Наприкінці 80-х рр. минуло століття російський поет Євгеній Євтушенко поділився з читачами “Известий” своїми враженнями від побаченого у Німецькій Демократичній Республіці. Його вразив епізод із туристкою з СРСР. У напівпритомному стані дівчина безуважно шепотіла: “За що?!” Як з’ясувалося, це була трактористка-комбайнер із далекого алтайського радгоспу (очевидно, не росіянка — замість слова “Почему?!” вживала словосполучення “За що?!”), нагороджена за ударну працю путівкою до соціалістичної Німеччини. Шокована побаченням, комсомолка ніяк не могла зрозуміти, чому в СРСР, країні-переможниці, люди живуть так погано навіть порівняно з НДР...

Справді, Німеччина війну прогнала? Прогнала. СРСР війну виграв? Виграв. Але відмінність переможців і переможених за рівнем життя була більш ніж вражаюча. “Росіяни, наприклад, багато заявляють про перемогу в Другій світовій, але насправді вони не перемогли. Так, вони завдали поразки німцям, але не стали переможцями” (Олівер Баллог, британський республіканець).

Німеччина існує донині, а Союз СРСР шез із політичної мапи світу. Німеччина процвітає, перетворившись на одну з індустріальних потуг світу, а Російська Федерація, яка оголосила себе правонаступницею СРСР, аби вижити, розпродує природ-

«День Перемоги» як основний аргумент сучасної російсько-советської міфології

ні багатства і за виручені долари та євро купує надійні німецькі “Мерседеси” та “БМВ”...

Попри це, нинішні кремлівські ідеологи та їхні резонери в Україні щороку напередодні 9 травня звикло починають експлуатувати советські пропагандистські кліше. Мовляв, сучасне покоління громадян колишнього СРСР життям своїм зобов’язане героїчному подвигу советських людей над гітлеризмом. І це правда. Але не вся.

Поміркуймо. Хто найперш відповідальний за розв’язання світової бійни? Правильно: Гітлер і Сталін. Але витоки трагедії 1941—1945 рр., у яку втягнули мільйони українців, беруть початок у жовтні 1917 року, коли згряв міжнародних терористів і авантюристів учинила заколот у Петрограді (підготовлений німецьким Генеральним Штабом і фінансований німецьким Імперським банком), й захопила владу, прикрившись демагогічними гаслами. Якби “інтернаціоналістське” шумовиння не розстріляло на Літейному проспекті 5 січня 1918 року мирну демонстрацію на підтримку Всеросійських Установчих зборів, а матрос Железняков не виголосив свій присуд (“караул устал”) молодій російській демократії, то не було б кривавої міжусобиці й большевицької агресії проти УНР, Голодомору, Сандормохо, Биківнянських могил... Не було б червоного вождя і брунатного фюрера. Не було б війни в Афганістані й Чорнобильської трагедії. Та історія, як відомо, не визнає умовного способу дії...

У злив інформації, яка нині безуважно заповнює мозок гомо сапієнса, вкрай важливо відстежувати заперечення чи спростування тих чи тих подій і явищ. При цьому йдеться не лише про констатацію заперечень і спростувань, а й про їхнє уважне вивчення та з’ясування — хто саме їх висловив і з якою метою. Це абетка розвідки, це ази аналітики.

Чому 24 червня 1945 року Верховний Головнокомандувач СРСР Йосиф Сталін не прийняв парад Перемоги? Чому, наказавши відзначити 9 травня як день “перемоги советського народу”, вже 1948 року генералісимум перетворив цей день із вихідного на робочий? Чому 1949 ро-

ку розпустили спеціальну Комісію з вивчення війни, а виставку-музей “Партизани України у Великій Вітчизняній війні”, що займалася збиранням спогадів і документів, — закрили? Пояснення банальне. І Сталін, а згодом і Хрущов добре усвідомлювали, що помпезне святкування дня “перемоги советського народу” може роз’ятрити в народній пам’яті болючі спомини про вкрай непривабливі сторінки війни, які дискредитують Красну Армію, її часто бездарних командувачів і саму советську систему. Ще багато було справжніх ветеранів, справжніх фронтівиків, справжніх героїв, які надто добре знали істинну ціну Перемоги, соціалізму інтернаціонального і соціалізму національного.

Лише коли замаєчили перші ознаки загрози советсько-імперській ідеології, “дорогою Леонід Ілліч” у травні 1965-го відродив святкування “Великої Перемоги”. Кремлю конче потрібний був символ, який допоміг би злутувати так званий “советський народ”, що почав бунтувати проти системи, яка пообіцяла зазобнованим облудною пропагандою людям до 1980 року збудувати комуністичний рай на 1/6 земної суші. Поряд із міфом “Великої Жовтневої Соціалістичної революції” почалося інтенсивне творення міфу про “Велику Вітчизняну війну” — на ідеологічний конвеєр було поставлене кіновиробництво, написання літературних творів. Заповзяті трудилися драматурги, композитори, художники і поети. Громадяни СРСР зі сльозами на очах вслухалися у проникливе виконання Львом Лещенком бравурно-ностальгійного “Дня Перемоги”, за емоційним звучанням дуже схожого до класичного “Прощання слов’янки” Васілія Агапкіна...

У путінській Росії ідея “Великої Перемоги” перетворилася на своєрідний “останній бастион” імперської ідеології, на табу, яке не терпить переосмислення. Найменша спроба створити об’єктивну наукову картину минулої війни розцінюється як замах на щось священне й непопустиме. На озброєння взято найефективніші закони семіотики для виправдання злочинів комуністичної системи, для створення новітньої міфології XXI сто-

ліття. Небезпечною та підступною, яка брутально заперечує природне право народу на цілковиту реалізацію історичної пам’яті.

Москва зуміла окупувати інформаційний простір Української держави — телекрани заповнили советський кінобрухт, примітивні кінофальшивки, від яких відгонить совдепівською пропагандою, російсько-імперським шовінізмом і мілітаризмом.

Але нещодавно на ТРК “Україна” відбулася прем’єра документального телефільму “1941. Заборонена правда”. Кінострічка Ігоря Кобрини стала своєрідним застереженням тим українським політикам, які не помічають реставрації сталінізму в Росії, не усвідомлюють існування загрози авторитаризму в Україні. У фільмі чимало цікавих кадрів, переконливих коментарів і фактів. Та найбільше вразили свідчення фронтовика, професора Ніколая Нікуліна: “На війні особливо отчетливо проявилась подлость большевистского строя. Как в мирное время казнили самых честных, интеллигентных и разумных людей, так и на фронте происходило то же самое, но в еще более открытой и омерзительной форме. Гибли самые честные, чувствовали свою ответственность перед обществом люди. Надо думать, это селекция русского народа — бомба замедленного действия. Она взорвется через несколько поколений в 21 или в 22 веке, когда отобранная и взлелеянная большевиками масса подложная родит новое поколение себе подобных”.

Треба лише уповати, що не збудеться це похмуре пророцтво фронтовика, який по війні став знаменитим істориком мистецтв. Тому апологетам сталінізму, квазим советським патріотам, комуністам і російським шовіністам, які щороку 9 травня традиційно бойовиче захищають свій “останній бастион”, рекомендую уважно прочитати “Воспоминания о войне” Ніколая Нікуліна, які побачили світ 2008 року у видавництві Державного Ермітажу, що в Санкт-Петербурзі: “Немцы потеряли 7 миллионов вообще, из них только часть, правда, самую большую, на Восточном фронте. Итак, соотношение убитых: 1 к 10, или даже больше — в пользу побежденных. Замечательная по-

беда! Это соотношение всю жизнь преследует меня как кошмар. <...> Люди, которые на войне действительно воевали, обязательно должны были либо погибнуть, либо оказаться в госпитале. <...> Меня от смерти спасало не только везение, но, главным образом, ранения. <...> Живы остались, в основном, тыловики и офицеры, не те, кого посылали в атаку, а те, кто посылал. И политработники. Последние — сталинисты по сути и по воспитанию. Они восприняли войну объективно просто не в состоянии. Тупость, усиленная склерозом, стала непробиваемой. <...> Воевали глупо, расточительно, бездарно, непрофессионально. Позволяли немцам убивать и убивать себя без конца”...

P. S.

Коли в телестудію ICTV на програму “Свобода слова” 22 квітня завітав народний депутат Вадим Колесніченко з георгієвською стрічкою, прищипленою депутатським значком до лацкана піджака, то я, відверто кажучи, високих емоцій не відчув. Георгієвську стрічку з повним правом міг би носити, приміром, мій дідусь, Іона Андрійович Романчук, старший фейерверкер 2-ї батареї 75-ї артилерійської бригади 31 армійського корпусу, нагороджений у Першу світову війну Георгієвськими хрестами та Георгієвськими медалями (першу медаль отримав ще в жовтні 1914 року “за отличие в делах против неприятеля со 2-го по 6-е октября 1914 г.”) чи рідний брат моєї бабусі — кадровий офіцер Російської імператорської армії. Але це вже тема іншої розмови...

Фронтовиками були й мої батьки: Костянтин Іонович Романчук — рядовий Красной Армії (по війні — інженер-механік) та Катерина Микитівна Самченко — військовий фельдшер операційного відділення 134-го медсанбату 28-ї гірсько-стрілецької дивізії (по війні — лікар-кардіолог, майор запасу). Вони, справжні ветерани німецько-советської війни, розповідали про бачене й пережите неохоче, а коли й ділилися споминами, то вони (спомини) дуже часто не узгоджувалися із загальноприйнятою в СРСР оцінкою “Дня Перемоги”. До речі, батьки ніколи не носили советських нагород...

● СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Р. ПОТОКА,
м. Зміїв Харківської обл.

Хочу відгукнутися на статтю “Червона полуда”, вміщену в числі 14 за 2013 р. “СП”.

Так, ми, мешканці Сходу і Півдня, стоїмо на заваді успішного розвитку України, і причиною тому є 70-літнє панування советської влади на наших теренах. На заході України ця злочинна влада повністю була встановлена лише 1956-го, а по наших землях вона до цього топталася вже 35 років. Роки колективізації, Голокосту 1933-го, планових репресій 1937 року не минули без наслідків для тутешнього люду. Тваринний страх перед владою нам передав-

Червона полуда спаде, але не скоро

ся з молока матері, а зараз — на генетичному рівні. Ще б більшовики протрималися при владі років із десять, і тут би жили не люди, а виродки.

Подивимося правді в очі: від кого ми походимо, хто наші батьки? Найкращим людей, еліту розстріляно, винищено, вимордовано, розпорочено, а ми народились від тих, хто залишився, — зневірених і застрашених.

Я пам’ятаю референдум 1991 року про незалежність України. До нас приїхали похідні групи українців Заходу, так, як 1941 року їхали похідні групи ОУН утверджувати українську владу на місцях. А що ж ми, східняки? Зрозу-

мили акцію наших братів-українців одиниці, всі інші стояли осторонь, вичікували, добре, хоч проголосували за незалежність України.

Ми стали дуже лінівими. Уже давно не судять за читання колись забороненої літератури, а ми її все одно не читаємо. У наш районну бібліотеку канадські друзі України завезли 450 унікальних томів українською мовою, виданих у 1945—1990 роках, — читайте, навчайтесь! Ага, не на тих напали.

Але крига скресає. Виросло нове покоління українців, яке зуміло розібратись і голосувало за “Батьківщину”, “Свободу”, УДАР. Таких тут уже тисячі, а хотілося, щоб було сотні тисяч.

Ось і зараз, якщо ця стаття буде надрукована, то в моєму районі її прочитає мало людей — “Слово Просвіти” передплачують одиниці, ми ж краще вип’ємо три пляшки оковитої, ніж закликаємо до передплати на газету.

Отакі ми тут. Нас не лякають пенсійна, судова, медична реформи й інші дурниці уряду, багато з нас не вірить ні у що, ми не читаємо брошури “Хто такі бандерівці і за що вони воюють”. Але якщо раптом будуть роздавати щастя, то ми зіб’ємо з ніг всіх і першими станемо до вікна, щоб його отримати. Це ми тут такі, поки що.

Вибачте, що так прямо та цинічно, але мені від цього хочеться плакати.

Що за звинуваченнями у фашизмі?

Влада вже не придумав, що сказати народу щодо численних провалів в економіці, проблем у гуманітарній сфері, погіршенні життєвого рівня населення. У таких випадках вигадують якісь “страшилки”, аби тільки відволікти увагу громадян. Цього разу вдалися до “загрози фашизму”, проводять якісь “антифашистські марші”. Але коли регіоналі обзивають патріотів України фашистами, це не просто лицемір’я, це брутална фальсифікація. Адже саме тоталітарний, комуністичний режим СРСР був першим союзником фашистів ще в довоєнні роки. А нинішня влада в країні за суттю посткомуністична, та ще й у тісному союзі з нинішніми комуністами — ідейними спадкоємцями союзників нацизму.

Чи вибачать Костусєва одесити?

Сергій ГОРИЦВІТ, м. Одеса
Фото з соціальних мереж

29 травня 2013 року Приморський суд Одеси задовольнив позов активістів партії УДАР і зобов’язав мера міста Олексія Костусєва і 88 депутатів міськради вибачитися перед мешканцями Одеси за розпорядження під назвою “Фашизм не пройде”. У позові ударівців зазначалося, що 21 грудня 2012 року, коли мешканці міста “штормували мерію”, Кос-

тусєв ініціював ухвалення міськрадою документа — звернення міського голови до мешканців Одеси “Фашизм не пройде”, у якому назвав людей, що зібралися перед будівлею мерії, “недобитими спадкоємцями фашизму” і “фашистськими молодчиками”. Серед протестувальників, які тоді зібралися біля мерії, були не тільки представники опозиційних політичних сил, а й підприємці ринків Одеси, ошукані інвестори довгобудів, захисники дитячої вітрильної школи в Отраді, активісти громадської організації “За всю Одесу”. Після того, як розпорядження міського голови з’явилося на офіційному сайті міськради, одеські ударівці подали позов до суду, в якому вимагали офіційних вибачень від Костусєва.

І ось суд виніс рішення: “Олексію Костусєву і 88 депутатам публічно вибачитися перед одеситами через муніципальну газету “Одеський вісник”. Тож УДАР справу виграв.

Мені випало бути свідком тих подій. 21 грудня Одеська міська рада проводила сесію. Їй пікетувало близько двохсот одеситів, невдоволених роботою місцевої влади.

Аби відволікти увагу одеситів від безладу в місті, міськрада постійно вдається до розпалювання ворожнечі. Керують там регіоналі на чолі з мером Костусєвим. Тепер вони заходилися нищити українські назви вулиць. Особливе обурення громадськості викликала пропозиція перейменувати вулицю Івана та Юрія Лип. Для українофобів Липи — “фашисти, націоналісти, бандерівці”. Такої ж думки й уродженець Сахаліну, колишній викладач “наукового комунізму” Олексій Костусєв.

Із протестом проти спроби викреслити з пам’яті одеситів імена Івана та Юрія Лип виступила інтелігенція Одеси. Відомі літератори, історики, просвітяни підписали відкритий лист протесту. Та мерія не почула цих застережень.

Представники УДАРУ того дня прикріпили на огороді плакат “Іван та Юрій Липи — гордість Одеси” і разом зі святом Миколаєм стали пригощати всіх присутніх миколайчиками та чучерками, частували гарячим чаєм.

Та раптом біля входу в мерію зчинилася колотнеча, свободівці прагнули потрапити до приміщення. Виявилось, що за чийсь

Охорона міськради поливає пікетувальників із брандспойтів

розпорядженням на сесію не пропустили народного депутата України, голову Одеської обласної організації ВО “Свобода” Павла Кириленка, хоч нардеп-регіоналі Ігор Марков, Світлана Фабрикант та Геннадій Труханов пройшли туди безперешкодно. Тож щоб допомогти своєму лідерові потрапити на сесію, свободівці вдалися до штурму.

Штурмуючих зустрів посилений загін охоронців приватної фірми, яких міськрада найняла на кошти громади. Коли кільком протестувальникам таки вдалося потрапити у фойє, охоронці пустили в хід газові балончики, вогнегасники й струмені води з брандспойтів.

Того дня депутати вулицю таки перейменували. За словами Костусєва, таке рішення ухвалено наперекір учасникам акції протесту, яких він назвав “куп-

кою негідників” і “фашистами”.

Цей інцидент місцеві українофоби використали як привід для нової антиукраїнської істерії. Обласна організація Партії регіонів негайно оголосила про створення у місті “антифашистського комітету”. А нардеп-регіоналі Ігор Марков пообіцяв, що відсіч свободівцям даватимуть якісь “народні дружини”. І пішло-поїхало...

На ці виклики місцеві осередки партій “Свобода”, “Батьківщина” та УДАР лише посилили свою активність, даючи відсіч подальшій русифікації Одеси.

Нинішнє рішення суду, який кваліфікував обзивання людей фашистами протиправною дією, — одна з перемог опозиціонерів. Своїм галасом про “загрозу фашизму” владі не вдається відвернути увагу громадськості від численних провалів у всіх сферах життя.

Проти національної ідентичності

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Після флеш-мобу партії влади з усілякими маніпуляціями словом “фашизм” говорити про суть предмета важко. В інтернеті безліч інформаційного сміття від політзаяв часів боротьби з українським буржуазним націоналізмом аж до опусів Олександра Роджерса. Спритники інформаційного фронту допасовують до слова “фашизм” буквально всі страшилки глобального агітпропу від расизму до гомофобії і нетолерантності. Таким чином згаданий термін перетворюється на універсальний симулякр пропаганди з міжнародним брэндом — “включено все”. В Україну це диво занесено у вигляді погано маскованої технології боротьби проти організованого руху за національну ідентичність, який дехто називає націоналізмом. В українській політиці таким рухом є ВО “Свобода” зі своєю Програмою захисту українців. Це ще не націоналізм, а консервативний рух за збереження конституційних прав самобутності етнічних українців і за реальний захист національних і життєвих інтересів громадян. Жорстким націоналізмом європейського взірця цей рух стане лише тоді, коли українці усвідомлять себе реальною відповідальною більшістю, від якої багато чого повинно залежати в Україні і почнуть вимагати від влади конституційних прав, передовсім забезпечення трудової зайнятості,

гідної оплати праці та захисту національної економіки і внутрішнього ринку. Саме це турбує світові корпорації, зокрема й російські, які не бажать зменшити апетити щодо зиску на кожному з нас. Якраз із метою страхування ризиків зменшення надприбутків внаслідок протидії місцевих націоналістичних сил даються гроші на дивовижні технології боротьби із потенційним націоналізмом на так званих територіях впливу. Навіть невинний рух на захист ідентичності стоїть поперек горла світовим корпораціям, російським зокрема. Найпопулярніша і найдешевша методика превентивної зачистки місцевого націоналізму дуже проста — націоналістів називають фашистами, ворогами свого народу й усього людства, а далі спрацьовує архаїчний стереотип витравлювання фашизму. Вивих логіки нікого не шокує, бо це звичайний бізнес страхування економічних ризиків на чужих територіях. В Україні він ідеально вигідний, адже серед нас і надалі працює совкова боротьба з українським буржуазним націоналізмом, тобто чимало українців використовують власний націоналізм за звичкою і абсолютно безштовно. Та й рівень життя більшості населення достатньо низький, аби йому було не до політики чи організованого націоналізму. Проте недавні події в Києві засвідчили — хтось дуже зацікавлений прискорити процес “зачистки” України від перешкоди не-

обмеженому порядкуванню чужого агресивного капіталу — української ідентичності та націоналізму. По-літньому сонну, в’яло-позиційну українську політику партія влади несподівано вирішила здивувати масовим антифашистським маршем. Кому вигідно шукати неіснуючий націоналізм, показуючи пальцем на мирних націоналістів?

Останнім часом чиновники ООН активізували процес написання різних документів, якими закликають такі держави, як Україна, боротися проти фашизму, екстремізму та інших гріхів нерозвинутої демократії. Кілька таких документів зузав за основу і додав до комплексу законодавчої ініціативи “Про заборону реабілітації та героїзації осіб й організацій, що боролися проти антигітлерівської коаліції” нардеп Колесніченко. Ця інформація є на сайті ВР. Схоже, що боротьба партії влади з симулякром українського фашизму не їхнім питомим програмним продуктом і нагадує дешеву імплементацію згаданого вище технології всесвітньої боротьби з фашизмом та іншими -ізмами в комплексі. При цьому мобілізовані учасники полювання на невольового українського “чужого” із назвою “фашизм” не відносять, що таке фашизм і тим паче — націоналізм. Проте не варто кепкувати з цього невдалого флеш-мобу. По-перше, він продемонстрував бажану позитивну картинку Європі, яка не розбиратиметься у суті явища. По-друге, партія влади одержала цінну інформ-

ацію про здатність опозиції мобілізувати населення на протест і реальні протестні настрої у суспільстві. По-третє, влада принагідно виявила радикалів і розумників і шукатиме спосіб нейтралізувати їх до президентських виборів. Крім того, влада одержала цінну інформацію про неготовність опозиції негайно назвати єдиного кандидата у президенти. Недарма відразу ж після 18 травня чимало ЗМІ почали говорити про зрівняння шансів Януковича і Кличка. Та про це окремо.

Найважливіший висновок — в Україні визначальним чинником ескалації так званої “боротьби з фашизмом” є світовий вплив. Якщо без жодної серйозної інформаційної підготовки і за відсутності офіційного реєстру фашистських організацій в Україні відбувається антифашистський марш, отже, це комусь у світі потрібно. І не тільки Росії. Це повинно нас насторожити. Суспільство до цього не готове, достеменно не знає навіть точно, неполітизованого, визначення терміна “фашизм”. Будь-хто може перетворити наше поверхове, суто емоційне сприйняття неусвідомленого явища на потужну інформаційну зброю проти нас, назвавши фашистом і ворогом людства людей, на яких ми можемо надіятися. Безумовно, світова антифашистська кампанія має приховані мотиви, бо закликають шукати фашизм якраз там, де його ніколи не було. Цілком можливо, що глобалізовані структури вже не можуть контролювати власні апетити й у світі прогнозується масове, швидке зростання

захисного націоналізму народів, доведених до відчаю масовим безробіттям і бідністю. Ніхто не знає, чи це невдоволення дійде до крайньої форми — національної солідаризації під проводом тоталітарної еліти. Явище, яке ми звикли називати фашизмом, виникло не в одній країні, але точно у відповідь на складну кризову ситуацію. Важко сказати, чи є сучасна світова криза, яка найперше руйнує людську ідентичність, реальним провокативним чинником появи чогось схожого на неофашизм. Проте ми повинні задуматися над цим, порівняти умови і причини минулих та сучасних, намагатися зрозуміти, що таке фашизм насправді не зі слів сучасних агітаторів, а з праць мислителів того часу. Зокрема філософсько-соціальної трактат Миколи Сціборського “Націократія”. Це дуже важливо, бо саме зараз Європа переживає потужний націоналістичний підйом. Правда, там націоналісти очолюють захист ідентичності та оборону національних інтересів і дедалі більше проникають у структури демократичної влади. А в Україні українці залякують українським націоналізмом, і коли це не допомагає, — оголошують боротьбу з фашизмом, маючи на увазі націоналізм. Очолують боротьбу ті ж совкові ідеологи комсомольської роботи, яким у ВПШ говорили правду про те, що після того, що сталося і станеться з українцями, кожен українець, навіть російськомовний і навіть справедливий етнічний росіянин чи представник іншого етносу, — стануть українськими націоналістами.

Услід тринадцятому

Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика

Це питання звучить од журналістів своєрідним рефреном при закінченні кожного конкурсу: що в ньому було нового й особливого? Пояснюю: особливе — те, що, незважаючи на всі перепони, він таки відбувся. Здавалося, очільники Міносвіти зробили все, аби його на решті закопати, а він — відбувся. Нове ж у нашому патріотичному марафоні — це нові учасники, нові імена в реєстрі переможців і призерів. А щодо якихось технологічних новацій, про які хочеться почути журналістам, то в організаторів думка трохи інша: маємо відпрацьований у всіх моментах, неоднораз апробований сценарій, який дає широкий простір для реалізації ідеї Петра Яцика, що мріяв про такий масовий захід, який сприятиме піднесенню соціального престижу державної мови в очах школярів і студентів. Ми не охоплені жадобою реформування й перетрансформування того, що довело свою життєздатність упродовж усіх років існування конкурсу.

Ми значно більше перейняті тривогою за його долю, бо не тільки Табачнику й К^о муляе око наш конкурс — на жаль, в Україні є чимало людей, які багато б дали, аби наш мовний марафон перестав існувати. І вони ведуть боротьбу з нашою справою, вдаючись навіть до інсинуацій і наклепів. Добре, що за нами і з нами ціла армія вчителів-словесників і конкурсанти, а також брендівість нашого конкурсу. Роки працювали на нас. Кожен турнір був ще однією перемогою. І всі разом вони склалися в явище, яке стало поважною дійовою особою національного життя і в Україні, і в діаспорі. Безперечно, сьогодні це наймасовіший національний проєкт. І якщо донедавна ним опікувалося, окрім Ліги українських меценатів, Міносвіти, яке офіційно було співорганізатором конкурсу (це зазначено в реєстраційних документах Мін'юсту), а також Мінкуль-

тури, Міністерства закордонних справ та Міноборони (в реєстраційних документах записано, що наш захід відбувається за їхньої участі), то тепер фактично вся вага конкурсу тримається саме на Лізі. Усунулися від нього не тільки Міносвіти, а й Мінкультури та закордонних справ. На висоті лишається тільки Міноборони, яке, приєднавшись до участі в мовному марафоні десяти років тому, активно бере в ньому участь і сьогодні. І рівень організації мовного турніру в Збройних силах — справді зразковий. Міноборони також подає важливу допомогу організаторам конкурсу. Змінюються очільники міністерства, але це не впливає на стосунки міністерства й мовного турніру. На противагу Міносвіті, де воцаріння на престолі Табачника відразу ж засвідчило його антиукраїнські діяння. І заснування альтернативного турніру ім. Яцика конкурсу імені Т. Шевченка (в пресі його вже переназвали конкурсом імені Табачника), в якому цілковито розмито націєтворчу суть Яцикового турніру, — у Табачниковому заході йдеться і про мови нацменшин, і про літературу, і нова його ініціатива — конкурс із російської мови “Лукомор’є” — все це — концентроване вираження взорованої на Москву русифікаційної й радянської політики очолюваного Табачником відомства. За всі роки незалежності України в нас не було на цьому посту такого відвертого україноненависника. Чи й треба казати, що існування Табачника саме в цьому статусі безпосередньо несе загрозу національній безпеці України. Отакі маємо реалії державного й національного буцімто будівництва України.

Звичайно, можна в розпачі заламувати руки, мовляв, “що ми годні влізти?! Адже сьогодні в Україні — коли говоримо про владу — майже все проти нас!..” І це не буде жодним перебільшенням. Але це було б остаточним капітулянтством. Це ж найлегше — покликатися на несприятливість усього, ба навіть зловорожість до нашої справи й чекати сприятливіших часів. І так у чеканні, мов Робінзон Крузо на безлюдному острові, виглядати благо-

вісних змін. На зборах Ліги меценатів було чітко сказано: якщо конкурс призупинити, то його потім буде дуже важко відновити. Треба зберегти його за будь-яку ціну. Навіть йдучи на неминучі, зважаючи на нинішній політичний контекст, втрати. Слава Богу, що ці втрати виявилися значно меншими, ніж ми допускали. Перший рік міністерування Табачника відлунився тим, що конкурс тільки символічно відбувся на Харківщині й Сумщині. Але в наступні роки він повсюдно повернувся до свого звичного формату. І ось навіть за резонансом і за підсумками тринадцятого турніру, який щойно завершився, можемо стверджувати: він за всіма своїми якісними показниками анітрохи не поступається жодному попередньому турніру. А що ж і де ж оті Табачникові “Лукомор’є” та конкурс ім. Шевченка? Чи ви щось доброго чули про них? А врахуймо: конкурс ім. Яцика — це кошти меценатів. Ініційовані ж Табачником конкурси — це кошти з держбюджету. На що їх витрачають? На Табачникові забаганки далеко не українського наповнення.

Конкурс ім. Яцика врятували його бренд і громадськість. Виявляється, якщо миром, громадою обстоювати якусь справу, то вона житиме, незважаючи на жодні несприятливі обставини. Той, хто нещодавно мав змогу бути на закритті тринадцятого конкурсу в театрі ім. І. Франка, потвердить: він завершувався триумфально. І це показово. Посполите рушення юної генерації до державної мови не зупинити жодним чорним силам.

Як і щороку, 9 листопада, в День Української писемності, ми розпочнемо вже чотирнадцятий патріотичний мовний марафон. Цього разу — вже з Житомирщини. Це традиція: кожен новий конкурс бере старт з іншої області України, яка подасть сигнал на всю державу: новий мовний марафон розпочато! І, додамо, розпочато його в добрій вірі організаторів, що ця важлива державна справа матиме серйозний результат. Так сяч, кидаючи в рілля зерна, вірять, що вони дадуть дружні сходи.

«Скарб слова»

Анна МУКАН,
Фото
Станіслава ЗОЛОТУВСЬКОГО,
прес-центр Інституту філології

У День слов’янської писемності та культури православні та католики східного обряду вшановують пам’ять рівноапостольних братів Кирила й Мефодія — просвітителів і проповідників християнства, творців слов’янської азбуки.

Цьогоріч в Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка відбулося урочисте відкриття виставки “Скарб слова”, присвяченої 1150-річчю Моравської місії святих Кирила та Мефодія, яку підготував Інститут літератури Болгарської академії наук.

У відкритті виставки взяли участь проректор із міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка проф. Петро Бех, завідувач кафедри слов’янської філології Інституту філології проф. Ольга Паламарчук, радник Посла Республіки Болгарія в Україні з питань освіти та культури Петар Танев, аташе з питань культури Ісмеїюл Ахмед, заступник директора Інституту філології доц. Валерій Чемес, голова товариства дружби “Україна-Болгарія” акад. Юрій Седих, представники посольства Сербії та Словенії в Україні, викладачі та студенти.

Виставка “Скарб слова” — 28 плакатів із фотокопіями унікальних рукописів, ікон, вітражів, археологічних пам’яток, мап місцевостей і приміщень, пов’язаних із Моравською місією святих Кирила та Мефодія. Авторами виставки є проф. Анісава Мілтенова й доц. Марія Йовчева. Робота над створенням плакатів відбувалася в Інституті літератури Болгарської академії наук. Левову частку унікальних пам’яток надали для опису приватним колекціонером, а також Зографському, Рильському і Софійському монастирям Болгарії. Уперше виставку побачили мешканці Брюсселя на початку 2013 року. До столиці України “Скарб слова” привезла викладач Інституту філології Марієта Гіргінова. Адаптували тексти для українського читача студенти-болгаристи та викладачі кафедри слов’янської філології Інституту філології.

“Книжка — пам’ять цивілізації, перемога над часом, вічність. Кирило та Мефодій схилилися перед словом і книжкою — засобами пізнання Бога та світу”, — підкреслили святість місії слов’янських просвітителів Марієта Гіргінова та закликала до перегляду унікальної виставки задля глибшого пізнання своєї національної ідентичності.

І знову найкраща в державі!

Анастасія ЖАЛЮК

У Національному музеї Тараса Шевченка урочисто нагороджували переможців конкурсів, присвячених Шевченківським дням: III Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та XII Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості.

В урочистостях узяли участь перший заступник міністра освіти і науки України Євген Сулима, видатний український поет, голова Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, Герой України Борис Олійник, директор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Стус, директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН Олександр Улод.

Особливо приємно для Новодністровська те, що згідно з наказом № 448 від 17.04.2013 р., єдиний диплом I ступеня та іменний наручний годинник від Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України — на фінальному, уже державному рівні! — серед курсантів вищих військових навчальних закладів

України виборола випускниця Новодністровської гімназії, нині — курсант 4 курсу Житомирського військового інституту ім. С. Корольова Анастасія Багрійчук. Це вже друга перемога на найвищому рівні: 2010 року Анастасія посіла I місце у фіналі Міжнародного конкурсу знавців рідної мови ім. П. Яцика і III місце у конкурсі ім. Т. Шевченка на державному етапі.

Її перемоги — подарунок найкращому українському філологу і дорогій бабусі Тамарі Гончар, яка плекала знання мови з дитинства, а також — любій матусі, Інні Гончар, адже її поетичні паростки швидко проросли у донеччі неабияким хистом. Її поетичні роботи увійшли до творчого доробку курсантів та викладачів ЖВІ НАУ — збірки “Поетична весна”, яка вийшла друком у цьому ж закладі 2010 р.

“Ваші твори, — наголошував на урочистостях Герой України Борис Олійник, — свідчать, що ви є свідомими громадянами нашої соборної, незалежної України і любите свій народ, а також переконують у тому, що ви — молоде покоління нашої держави — станете її надійною опорою”.

Львівський коледж ушанував Лесю Українку

Ігор ГАЛУЩАК,
Львів

Ідейно-патріотичному вихованню молоді у Львівському автомобільно-дорожньому коледжі приділяють виняткову увагу. Тут готують кваліфікованих фахівців із машинобудування і матеріалообробки, експлуатації та ремонту підйомно-транспортних, будівельних і дорожніх машин та обладнання, організації й регулювання дорожнього руху, транспорту і транспортної інфраструктури тощо. Кілька років тому коледж увійшов до складу Національного університету “Львівська політехніка”.

Цьогоріч минає 100 років, як не стало світоча українського письменства — Лесі Українки. На жаль, на відміну від Тараса Шевченка та Івана Франка, образ Лесі Українки не вельми часто втілюють у монументальних скульптурних образах. Тому відкриття її скульптурного образу у цьому коледжі стало подією небуденною й особливо хвилюючою.

На урочистості, що відбулися на майдані навчально-виробничого центру коледжу, зібралися студенти і викладачі. Як розповів директор коледжу, людина неспокійної вдачі й життєвої снаги заслужений учитель України Тадей Боярський, відкриття погруддя безсмертної авторки “Лісової пісні” відбувається після встановлення тут пам’ятника Тарасові Шевченкові. А невдовзі завдяки зусиллям працівників

навчального закладу та меценатів поряд постане скульптурний образ Івана Франка. Зауважимо, всі три пам’ятники створені на основі відомих скульптурних робіт видатного українського монументаліста лауреата Шевченківської премії Еммануїла Миська, що свідчить про їхню неабияку мистецьку цінність.

Із нагоди відкриття погруддя доньки Прометея відбулося святокове музично-поетичне дійство.

Академізм, який оберігає

Надія КИР'ЯН
Фото автора

Розпочав захід студентський вокальний ансамбль “Роксолянія” КНУ ім. Тараса Шевченка під орудою Івана Павленка, виконавши низку українських народних пісень.

“Кожний народ сприймає навколишній світ по-своєму. І ця своєрідність відбивається в мові. Кажуть, що чужу мову можна опанувати за порівняно короткий проміжок часу, а рідну треба вивчати все життя, — наголосив автор у вступному слові. — Ідеться про різні рівні володіння мовою. Чужу мову вивчають для того, щоб поспілкуватися з іноземцями, ознайомитися з їхньою наукою, культурою тощо. А рідна мова — генетичний код нації, за сиб її самовиявлення в світі, спосіб збереження національної totoжності, тому її треба вивчати ціле життя. Мова завжди була оберегом для українського народу, особливо тоді, коли він був розкиданий між різними чужими державами. Український народ зберіг свою єдність завдяки мові. Штучний поділ нашої держави на російськомовну й українськомовну не відповідає дійсності, бо вся Україна — українськомовна, тільки деякі її частини штучно

За програмою III Міжнародного фестивалю “Книжковий Арсенал”, який нині проходить у Києві, відбулася презентація нової книжки доктора філологічних наук, професора Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Олександра Пономарева “Українське слово для всіх і для кожного”, яка щойно вийшла у видавництві “Либідь”. Автора привітали видавці, відомі мовознавці, студенти та інші шанувальники рідного слова.

зросійщені. Відродження України йде, це тільки питання часу. Сподіваюся, що моя книжка прислужиться цій справі”.

Олександр Данилович подякував причетним до створення книжки: авторів передмови академіку Івану Дзюбі і всьому колективу видавництва “Либідь”.

Олександра Пономарева привітали колеги, серед них Ніна Федорівна Клименко, член-кореспондент НАН України, мовознавець. Вона зазначила, що Олександр Данилович довгі роки працював у Національній академії наук, в Інституті мовознавства, він академічний дослідник і в нього є значний науковий доробок. У нас є “Етимологічний словник української мови”, гордість українського мовознавства. Олександр Данилович вніс значний вклад у його створення. Він із когорти тих, хто дуже тонко відчуває слово рідної мови і чужої (знає кілька мов). Його акаде-

мізм, різнобічна освіченість і знання мов сприяли написанню цієї книжки, яка від інших подібних відрізняється саме системністю. Висвітлені питання фонетики, лексики, фразеології, морфології, синтаксису з його роздумами й коментарями. Його аргументи переконливі. Олександр Данилович у всі часи виявляв громадянську мужність, утверджуючи право української мови бути державною, працював на підняття її престижу.

Павло Юхимович Гриценко, директор Інституту української мови: “Хочу особливо подякувати Олександрові Даниловичу за те, що відстоюючи норму, відстоюючи високу літературність мови, він віддає належне історичним джерелам, не відкидає архаїчне, що є в мові, не закликає відкидати і заступати чимось іншим, прийнятнішим, а залишити максимально, як взірць. На відміну від деяких академічних працівни-

ків, які вважають, що можна писати тільки так, а не інакше, Олександр Данилович трохи стишує тиск цього псевдоакадемізму, бо він показує, що академізм полягає в обороні мови, і в тому, що все, що є в мові, треба оберігати і піднімати. Спасибі Вам, Олександр Даниловичу, що Ви знайшли можливість сказати в книжці і про ті складні етапи в історії відстоювання української мови, коли українську мову намагалися знищити”.

Привітали автора з виходом книжки письменник, критик, перекладач Дмитро Дроздовський, кандидат філологічних наук Дмитро Данильчук, лауреат Шевченківської премії, голова ВУТ

“Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, директор видавництва “Либідь” Олена Бойко. Зворушливим був виступ колишньої учениці професора, громадської діячки, заслуженої артистки України Анжеліки Рудницької, яка від імені студентів широко подякувала улюбленому викладачеві за прекрасні лекції, які допомогли відчути красу рідної мови.

Насамкінець Олександр Данилович зазначив, що українською у нас охоче розмовляють не лише українці, а й представники інших народів, зокрема Дмитро Хоркін, етнічний росіянин, один із представників Українського радіо, який чудово провів нинішню презентацію.

Василь КЛІЧАК

Уявляю, що ці мої роздуми можуть декому здатися дивними, наївними чи навіть химерними. Що ж, панове, спробую бути якомога доказовішим.

Річ у тім, що живемо в час, який, по суті, рухається надто прискорено. Нова якість змінює іншу.

Українці як етнос застрягли у своєму розвитку. Є на те багато причин. І зовнішніх, і внутрішніх.

Мені здається, що правдиву історію України ми знаємо вже цілком достатньо. Можна хіба що удосконалити свої знання, і цей процес безкінечний. Без сумніву, їх треба поповнювати постійно.

Знання дадуть переконання, переконання зміцнять віру. Віра, як відомо, незнищенна.

Щоб її употужнити, залишається одне — добре оволодіти рідною українською мовою. Тоді нашої нації не страшні жодні загрози.

До цього спонукає нова книжка професора Олександра Пономарева “Українське слово для всіх і для кожного” (Київ, “Либідь”, 2013).

Означене це видання як науково-популярне. Не визначено як посібник чи підручник, та й немає в цьому потреби. Навчальне видання спонукає до обов'язкового заучування, а ця книжка за своїм змістом спонукає до розуміння, запам'ятовування, до усвідомлення вишуканості рідного слова. Ставитися до нього треба, як до маленької дитини: трепетно, ніжно, дбайливо. Не можна перебувати у полоні звичок, себто говорити так, як звикло. Суржиком так суржиком. Не особливо задумуючись, як дібрати те чи те слово, ту чи ту словосполучку. Дуже часто люди не хочуть думати над вибором слів, над тим, щоб їхнє мовлення було чистим, охайним, пахучим. (Якось, повертаючись автобусом із дачі до Києва, почув від жіночки, що сиділа праворуч: “Оце з'їздила на рідну, і

така тоска взяла”). Звичайно, простим людям дивуватися немає чого. Інколи від них можна почути і дуже гарні вислови, колоритні, добротні, природні.

У передмові “Путівник у мовному морі” академік Іван Дзюба зазначає: “Культура мови — це проблема, що так чи інакше наявна в усякій національній спільноті і буває предметом публічного обговорення та пильної уваги мовознавців, письменників, узагалі людей, небайдужих до виразливості мови або до престижу своєї мови. Адаже літературна мова в усіх народів відрізняється від розмовної, “народної”, і потребує постійного дбайливого догляду, культивування.

Але в Україні питання культури української мови стоїть принципово інакше, ніж у національно “благополучних” суспільствах, бо його драматичним тлом є багато-страждальна історія нашої мови взагалі, століття прямих заборон і переслідувань або більш-менш прихованого підступного витіснення її з публічного вжитку, величезний мартиролог людей, які за неї обставили і за це постраждали.

Та й сьогодні, в незалежній Українській державі, питання про культуру повсякденного мовлення українців, на жаль, не

Для всіх і для кожного

втратило свого драматизму. Воно не зводиться до клопотів професійного вдосконалення мовців, як у “нормальних” суспільствах, а стосується долі рідної мови взагалі. І є частиною ширшого питання про масштаби і якість суспільного функціонування української мови”.

У вступній статті “Від автора” Олександр Пономарів зазначає, що його книжка “Культура слова. Мовностилістичні поради” вийшла у видавництві “Либідь” чотири рази (1999, 2001, 2008, 2011 роки). За цей період багато висловлених у ній рекомендацій утілено в житті у видавничій практиці, в електронних і друкованих ЗМІ. Скажімо, тепер уже рідко хто називає мешканців Данії *датчанами*, а їхню мову *датською*. Місце цих слів заступили закономірні утворення *данці*, *данська мова*, що знайшло відбиток і в першому томі нового академічного Російсько-українського словника (К.: Знання, 2011): рос. *датчанин* — укр. *данець*, менше рекомендовано *датчанин* (с. 521). У цьому ж томі першим відповідником до рос. *горожанин* подано *містянин* (від місто), а не *городянин*, утворене від застарілого *город* (с. 487).

Як бачимо, наполегливість Олександра Даниловича у впровадженні давно забутих лексем у сучасну канву української мови увінчалася успіхом.

У своїй новій книжці автор чіткіше розмежує синоніми й пароніми, збільшує кількість лексичних, морфологічних, синтаксичних, фразеологічних складників усного й писемного українського мовлення, визначає помилкові та правильні варіанти їхнього використання. При вживанні фразеологічних одиниць з інших мов і при відтворенні їх українською мовою висвітлив шляхи уникання калькованих зворо-

тів і подав природні українські відповідники.

До свого мовлення треба ставитися акуратно, вважає автор. І не просто вважає, а й аргументовано це доводить. Часто у писемних текстах і в усному мовленні трапляється збіг приголосних чи голосних і таким чином зводиться нанівець милозвучність мови: “З'їзд екологів проходив в Криму (...в в Кр...)”; “Мале суденце довго плавало у океані (...о у о...)”.

У пропонуваніх розділах книжки відчувається перейнятість автора мовною тематикою, скажімо у “Лексичні” подаються правильні й неправильні висловлювання мовців. Олександр Данилович підкреслює, що українська мова надзвичайно багата на синоніми, тобто на слова близькі або тотожні за значенням. Прикладів можна наводити чимало, автор пропонує один. Для називання поняття “лінія зіткнення неба з землею” маємо такі слова: *обрій*, *горизонт*, *небозвід*, *небо-схил*, *крайнебо*, *круговид*, *кругозір*, *кругогляд*, *виднокруг*, *видноколо*, *виднокрай*, *небоккрай*, *овид* тощо. “Синонімічне багатство нашої мови є одним із невичерпних джерел урізноманітнення вислову. Проте не всі мовці як належить використовують цю лексичну особливість української мови. Досить часто перевагу віддають якомусь одному слову з синонімічного ряду, причому не найкращому. Причини тут різні: недостатній рівень володіння рідною мовою, вплив інших мов, невиваженість у добір засобів мовного спілкування”. Справді, таке інколи складається враження, що окремі люди ніби користуються одим і тим же одягом чи взуттям і ніколи його не змінюють. А мова ж наша багата на синоніміку. І справді, чому молоді люди здебільшого на висловлення почуття радості, захоплення чи захвату

живають *супер*, *клас*, *кльово* замість *чудово*, *прекрасно*, *гарно*, *дуже гарно*, *блискуче*, *винаятково*, *надзвичайно*, *дивовижно* тощо.

Чимало мудрих порад знаходимо у цій книжці щодо правильного вживання багатьох лексем. Читачеві корисно дізнатися, що саме використовувати: *багаточисленний* чи *численний*; *баня*, *маківка*, *шатро* чи *купол*; *бездротовий* чи *безпроводний*; *безплатний* чи *безкоштовний*; *великий* чи *крупний*; *виглядати* чи *мати вигляд*; *визволення* чи *звільнення*; *вняток* чи *виключення*; *вираз* чи *вислів*; *гадати* чи *ворожити*; *галузь*, *царина*, *ділянка* чи *область*; *грецький горіх* чи *волоський горіх*; *доля* чи *частка*; *працювати*, *робити*, *навчатися* чи *займатися*; *змусувати* чи *заставляти*; *збігати*, *зіставляти* чи *співпадати*, *співставляти*; *інакodomець* чи *інакомислячий*; *масло* чи *олія*; *мистецтво*, *майстерність* чи *художество* і багато інших.

Болить автору дотримання мовцями фонетичних норм нашої мови. Особливо це стосується радіо- й тележурналістів. “Пам'ятаю (я тоді був студентом, у 50–60-х роках жодному штатному працівникові радіо чи телебачення не спало на думку бовкнути в етер щось на зразок “телерадіокомпанія” або розповісти дітям “каСку”. Поганий приклад подають іноді також найвищі очільники держави, про що також згадав шановний наш професор.

Прочитавши цю книжку з великим задоволенням, хочу звернутися до співвітчизників: шануймо нашу рідну мову і дбаймо про її чистоту! А задля цього треба буквально робити зусилля над собою, щоденно працювати, й плоди не забаряться.

Завершити хочу словами академіка Івана Дзюби: “Ця книжка мала б стати настільною для журналіста і службовця, диктора і студента, ділової людини і школяра; не зайвою вона буде і в кожній культурній родині”.

“Про козака, що не без долі,
І долю,
що не без добра”.

ДОЛЯ

Конвою крик, виття вівчарок,
Услід колоні — темний пил...
І гасить ген, мов недогарок,
Твій день
холодний небосхил.
Хіба ж уперше — злі ординці,
Гаркавий крик, цупкий нагай?
І ти — із віком наодинці —
Не відставай,
давай, давай!
І тільки в серці мимоволі
Десь потай приказка стара
Про козака, що не без долі,
І долю,
що не без добра.

ОДА ТВОРЧІЙ МИСЛІ

Залізом виривали мій язик,
Палили моє тіло на кострищах...
Я — вольності тисячолітній крик,
Дух непокори, людства дума віща.

Мене вганяли в мури кам'яні,
Арканіли ордою з мого степену...
Та світ людський не ляже у труні,
І сонце не замкнути в темінні склепу.

Як землетрус, я рву колючий дріт,
Як промінь, вириваюсь я крізь грати...
Я — творча міць, яка буде світ,
Хоч кожну ніч мене вели вмирати.

Вогонь не спопелить моїх одяг,
Залізо моїм скроні не розкрає...
Я — дума Кобзаря, і Гойї — теж,
І тих, чиїх імен давно немає.

Я — мисль людська і правди прямота.
Приходь, живий, — мої вуста одверті.
Мій рух до сонця Землю поверта,
Утверджує Життя
над тлінну смерті.

РОБОТА

В кулаках у нього кричи
Вся стотонна вагота.
Про державні таємниці
Він, звірючи, пита.

Василь БОРОВИЙ

Боровий Василь Іванович народився 27 вересня 1923 р. в Харкові у робітничій сім'ї. Освіту отримав середню та спеціально-технічну.

1947 р. заарештований і засуджений “за антирадянську агітацію і буржуазний націоналізм”, тобто за вірші про голодомор в Україні 1933 р., надруковані 1942 р. в газеті “Нова Україна”, що видавалася тоді в Харкові. Десятирічне покарання відбував на Крайній Півночі (Росія).

1956 р. повернувся в Україну.

Із 1967 р. — редактор відділу поезії часопису “Прапор” (нині “Березіль”).

1973 р., під час погрому в пошуках “буржуазних націоналістів”, виключений зі Спілки письменників. Носив пошту, перекладав англійську та польську поезію.

1990 р. поновлений у Спілці.

Автор поетичних збірок “Березнева земля” (1961), “Розмова з флейтою” (1964), “Життя-життя” (1967), “Зелений парус літа” (1968), “Багряне серце землі” (1971), “Полинова снага” (1994), “Святогори” (1999) та книги статей і спогадів “В аркані Каеркана” (2001). Лауреат літературних премій ім. В. Мисика та ім. П. Тичини.

Член Спілки письменників України з 1965 р.

Важко, з поглядом похмурим
Знов береться до пера —
До розстріляних під муром
І цього б додати пора.

Але ж дядько тільки морди
В коней вивчив, як не є.
І люте слідчий: — Бовдур!.. —
І в обличчя дядька б'є.

Вже давно б подався до неба
Сірий телепень... Та от —
Протокол по формі треба,
А селюк оцей, як дот.

Да! При трудному він ділі:
Треба ж витворить сповна
З цього конюха з артілі
Терориста й шпигуна.

ОБЛАВА

(На позичену тему)

Я виріс у старих борах,
Та не казок дитячий страх
Запав у душу... Грала роги
Мисливським покликком тривоги,
І крався присмерк на вітрах.

Облава!.. Гасли промінці
В траві. У стомленій руці
Рушниця важчала. Та крові
Так прагли хори гончаківі,
Що не спинались мисливці.

А вовк — стомивсь. Він був старий,
Та мудрий...

Враз, мов чорторій,
Із яру виринув. І — злбні
Пси й люди вслід.
В тій ворохобні
Чийсь відчайдушний окрик:
“Бий!..”

Вовк тужно глянув в небеса.
Страшна була його яса!..
В якійсь спокої — що та рана —
Дививсь...

Нагледів отамана,
Напруживсь — і рвонувсь на пса!..

Одним поривом. То дарма,
Що в серці вже й биття нема, —
Звіриним, чорним, смертним шалом,
Залізним горло стис оскалом,
І вже обох покрила тьма...

Я виріс... О старі бори!
В кулак ту істину збери.
Як світ померкне в круговерті,
Не дайся злбному.

І в смерті
У горло впийся — і помри!..

1953. Норильськ

Я — твій пасинок? Нівроку,
В світі сиріт — не дива.
Та з мого малого кроку
Прилягла твоя трава.
Й від очей моїх блакитних
В підметах яснів льонок.
І туман в дугах привітних
Засивів з моїх думок.
Ти шляхи ординські слала
Полинами та плачем,
Вік мій змалку годувала
Найтвердішим плескачем.
А підріс — в найглибші склепи
Замикала вже як слід,
Щоб в праправнуки Мазепи
Не подався мій вольний рід.
Так і ріс я — неслухняним,
Неприкаяним, як є.
А зозуля ранком раннім
Сотню літ мені кує.

Так дивно в соснах вітер колобродив,
Вишумлювало ніжно так зелено,
І я збагнув, що в світ оцей приходив,
Коли мене ще в світі не було.

Віктор БОЙКО,
м. Харків

Японський рикша, аргентинський гаучо, український поет... Кожний елемент цього ряду — продукт світової історії, що зазнавав особливого впливу соціальних чинників, ставши характерним для визначення своєї нації у світовому суспільстві. Можна було б спробувати говорити й далі таким тоном, але полишимо його на філософів, етнографів, істориків...

Хоча виникає інше поєднання знайомих і звичних понять, якщо замінити прикметники на феодальний, парламентський чи радянський. Коли робити заміну в існуючому порядку, перші дві пари видаються недоладними чи й абсурдними. Зате вираз “радянський поет” упродовж багатьох десятиліть чомусь уважався чи не зразком або еталоном справжньої змістової гармонії. Він був, як “бумажний” (бавовняний) костюм із краваткою та парусиновими черевиками на святі міжнародної солідарності трудящих. Із неодмінною додачею до нього радісного (уголос: щасливого) обличчя, осяяного “мудрою” ленінською усмішкою з ясно-червоних полотнищ... Усмішкою професійного революціонера, який до партійної програми 1919 року заклав воєнно-комуністичну матрицю, що неохайно керувався його вірний послідовник — Сосо Джугашвілі...

Ще в школі, дивлячись на ілюстрації в подарункових довідниках із зображенням національних костюмів народів “радянських” республік, я намагався подумки витворити національний костюм представника радянської нації (“по національності я — советский”). Авжеж, на голові тубетейка, як на фото у славетного М. Горького (ще й у п'ятдесятих роках

минулого століття дехто з моїх однокласників красувався в них, у багатьох викликаючи чорну заздрість). Сорочка, напевно, вишиванка (“І ми, Химко, люди!”). А штани — галіфе (позаяк *військовий — головна людина в державі*). Щоправда, й вишиванка навипуск, із кавказьким пояском (коньяк, шашлик, кишмиш — на урядових дачах під час голодомору). А на ногах — личаки (бо “старший брат” образиться). Це вже після ХХ партз'їзду стало зрозуміло, що цьому ансамблю бракувало арештантської куфайки (чи не основного елемента) як неодмінної ознаки нової нації так званого “соціалізма с человеческого лицом”... Якщо деякі елементи цього ансамблю тепер мені видаються не цілком істотними чи й не обов'язковими, то, на жаль, аж ніяк не стосується це неодмінної ознаки...

І поняття “радянський поет” з ідеологічним лейблом обов'язково мало орієнтувати “радянського” таки читача на те, що обраний для навчальної програми з літератури (чи вчителем для позакласного читання школяра) автор правильний — “радянський”, а не український або якоїсь іншої нації (тобто “терорист” або “націоналіст”), “наш” (тобто, безнаціональний), бо хто не “наш”, той проти “нас”, той — ворог, того слід знищувати... Спроби з'ясувати, хто ж тоді оті “ми”, для цікавих закінчувалися вельми сумно.

Недарма ж на одному з літературних симпозіумів Ліна Костенко сказала: “Українська література — це література заборонених і загиблих, розстріляних і зацькованих, вигнаних і забутих, через деся-

тиліття згаданих, через півстоліття надрукованих...”

Рухаючись уздовж вектора, що спрямований на поняття “наш”, чомусь бачу на майданах міст, сіл і навіть глибоких хуторів надивовижу стрункі ряди урядових портретів із інтелігентними обличчями, бездоганними зачісками, суворими поглядами ясних очей і неодмінно “мудрим” усмішками. Як у вождя, як у творця “мірравой ревалюції”, як у Ілліча... Це вже потім видобуті з багатьох кілометрів кінохроніки, архівів із грифом “совершенно секретно” то під час хрущовської “відлиги”, то за брежневських приморозків, то в роки горбачовської “перестройки” поставати-муть хижі оскали звірячих морд, жорстокі погляди майстрів тортур і творців голодомору, самовідданих борців із контрреволюцією та (найголовніше!) “буржуазним націоналізмом”...

“З жестом суворим і простим...”, “Партія веде...” — ознаки того часу (пиття кумису в ханському наметі, за висловом Маланюка). Періодика діаспори хтозна чи безпідставно зауважувала, що “Тичина уже не перший рік цілує криваву пантофлю”. Рядки курсивом, лише за сприятливих обставин гарантуючи життя їхнім авторам, водночас були програмними для “гвинтиків” тогочасної державної машини (уголос: потенційних мешканців архіпелагів із соловецькою специфікою).

Веретенченкова метафора “бенкету зими і чорного вороння”, як і голодоморівський “зимовий псалом” Олександра Коржа, побратима Хвильового з валківських Огульців, була характерним антиподом тих ознак українських, як і всесоюзних реалій.

А переповнений трюм вантажної баржі на початку 50-х рр. минулого століття, що пливе за течією “радянської” ріки Єнісей, схожий на Ноїв ковчег, і в ньому — не “наші”, сиріч не “гвинтики”, тобто вороги, яким варто чекати Армагеддону щомиті... Бо вгорі, у квадратному отворі сіре небо на багнетах конвоїрів... Отут якраз місце для читання віршів українською. Віршів Василя Борового, з того ж таки Харкова, що й побратим його — Олекса Веретенченко. Може, й не проб'є камінням порогів днища баржі, бо тоді якщо не захилишеш єнісейською водою, то дістанеш кулю від конвоїра (уголос: *головної людини* в державі “розвиненого соціалізму”). За сприятливих обставин, залишаться рядки хоча б “проліскового” вірша (нехай і не Василевого), а то і його власні, написані оргизмом олівця на клаптику паперу, виміняного за пайку арештантського хліба...

Абсолютна переконаність начальства (ряди урядових портретів), що душі не “наших” мусили зігрівати “зеківські” лахи з персональними номерами на спинах (замість “серпастих і молоткастих”) і тюремна баланда та рятувати від цинги по-оленячи видобуті з-під снігу стеблинки ягелю... Якщо, певна річ, не доконають вісімдесятиградусні морози заполярної тундри, коли, за словами нашого сучасника, “одна часть населения сидела в лагерях, другая их охраняла, а третья ковала кадры для первой и второй... Священники и поетів, за інструкцією, підписаною самим Лаврентієм, мали зробити “нашими” найтяжчі загальні роботи... (це подумки: були пастирями — ста-

То я за обрій, сповнений грозою,
Хмарини слав житам навздогінці;
То я — світливсь шасливою сльозою
В найменшій дитини на щоці.

Дарма, що день мій облїтав, мов сонях,
І ніч чавунно човгала здала, —
То на моїх натруджених долонях
До сходу оберталася Земля.

З НАЙПЕРШИХ ВІРШІВ

Скільки співу над рікою,
Материнки, перегрому!..
Я не знав весни такої
У перелїску малому.
Явори, як сині діброви,
Вітровій метуть з лібри,
І горить яскравим світлом
Листя точене дубове.
А на нього роси впаля,
Наче срібні намистинки.
І — як здавна — закували
В далині зозулі дзвінко.
І здалось — в цвіту і блиску
Над співучою землею —
То озвались в перелїску
Весни юності моєї.
Нїби б'ють у дальні дзвони,
Десь відлунне кування.
Душу знов бере полоном
Змалку знане віщування.
Вірю: будуть дні квітчасті!
Це ж зозулі й прилітали
Повернути роки щастя,
Що в дитинстві накували.

ПОЛИНОВА САГА

А під дощем — як терпко й гірко віє
На всіх вітрах настояний полин...
Шепоче щось — і висловить не сміє,
Немов полин на цілий світ один!
Хрещатий, сивий — без окрас і зваби,
Печерних предків диким посланцем
Він задивлявся в камінні очі баби
Із скіфських літ — і наливався свинцем
Ординців свист — і горя крик за ними,
І скрип мажар — чумацьких, степових.
Од них поїнявся думами терпкими
І шум тривожний взяв полин від них.

Віки топтали — долею крутою,
Жахтіли низом гїні від заграва...
І так він переповнився гіркотою,
Мов сльози світу в себе увїбрав.
Важкі — чумацькі, вічні — материні,
Й дрібні, як сіль, — заблуканих сирїт...
І ліг, мов хмара, сумом по долині —
Легкий, як легїт, і цупкий, як дрїт.
А вже над ним ракет круті орбіти —
Свинцево-сизий, він тремтить, мов дим.
І довго щось пригадує на світї,
Як дївчинка нахилиться над ним.
Чаклунське, щось таємне, щось первісне,
Немов благання крил:
Полинь, полинь!..
...Коли ідеш між люди, щира пісне,
Вїзьми снаги у нього.
Він — один.

ЧИТАЮЧИ СКОВОРОДУ

Нет іншаго и горчайшаго нещастя,
как когда душа болит. Она болит
тогда, когда болят мысли...
Г. С. Сковорода

Не болить мені з золотом скриня чужа —
Найдорожчий метал переточить іржа.

Вкриє порох земний — із гучним перначем
Срібні персні владик, як і кості нікчем.

І віки — пішаки, як одвічна печаль,
Затуманять царівни ясну пектораль...

Час тече у лиман, як широкий Дніпро.
Де скарбівні, в яких збережеш ти добро?

Тож чи спадком отим перейматися слід?
Мертвим оком зорити з глухих пірамід?..

Є один — найтривкіший, нетлінний запас;
Твій у вічності час,
мій у вічності час —

Той, що нитку снує життєдайну для нас,
Щоб людиною бути,
поки ще не згас.

нете отарою, були провісниками сво-
ди — станете рабами). Щоб оскали звїря-
чих морд начальників норильських табо-
рів парадоксально пасували до виснаже-
ного (уголос: шасливого) обличчя потен-
ційного будівника комунїзму...

Прочитайте неодмінно “Вовчу бала-
ду” колишнього “зека” Василя Борового,
який уперто не вірив і не вірить у вчитану
в таборї з китайського детективу тезу буд-
дійських ченців про те, що “ми — істоти
нульового буття”. Там — про наше минуле.
І про (тепер уже, після Угорщини, Чехо-
словаччини, Афганїстану, Ічкерїї та Грузїї)
явну небезпеку нашо́му майбутньому. Мо-
же, й ви, як колись Гайнріх Гайне, з жахом
подумаєте про ті часи, коли до влади при-
йдуть комунїсти й викинуть лілеї через не-
потрїбність...

Одному з харківських чиновників од
культури якось спало на думку назвати Бо-
рового колабораціонїстом... І за що? За те,
що він, “малий самовидець голодомору”, в
окупаційній газеті “Нова Україна” видру-
кував вірш про те, як “навіть з рук дитячих
злі катюги виривали український хлїб”. По
заслугі, мовляв, його разом із Борисом Чи-
чибабїним виключили зі Спїлки письмен-
ників. Як же тоді назвати енкаведїстів, що
перед приходом фашистів до Харкова спа-
лили тюрму разом із 1200 в'язнями! А ще
кїлькасот заарештованих “нашими” і ки-
нутих у вогонь у селі Непокритому... Там
у пекельному полум'ї загинув генїальний
Свідзинський. Навряд чи згаданий вище
“гвинтик” державної машини розумів, що
Боровий, як і все його покоління, опинив-
ся перед жорстоким вибором, за словами
Івана Дзюби: “Із Сталїном проти Гїтле-
ра чи з Гїтлером проти Сталїна, шукаючи
власної орієнтації”...

Понад сорок літ у мене на полиці
дорослішає, але не старіє, одна з пер-

ших збірок глибоко шанованого мною,
справді українського поета Василя Бо-
рового “Жито-життя”. У кожній збірці, хоч
як дивно, шукаєш не лише автора. Шу-
каєш, що він, зовсім не знайомий із то-
бою, зумів написати й про найзначніше
для тебе... Може, про те, що “є в вічнос-
ті людський потужний розум і найсвятї-
ша віра — правоти!”

Говорити про його поезїї та пере-
клади — справа невдячна. Як пісні тре-
ба співати, а не розводитися про них,
так написане поетом треба читати. До-
брозичливо, довірливо, щиро, чесно.
Так само, як воно й було ним написане.
А при нагоді приїздить до Харкова. Мо-
же, десь на Чернишевській чи на Сум-
ській стрїнете доброго чоловіка Василя
Борового, “який не тільки писав націо-
налістичні вірші, а ще й був у 1942 ро-
ці організатором націоналізму” (тож ко-
лишнього в'язня “долини смерті” Ка-
єрканна), колишнього електрика пост-
сталінської доби, редактора відділу по-
езїї часопису “Прапор” у роки хрущов-
ської відлиги, людину душевної чеснос-
ті, глибинного творця “простої” вираз-
ності, справедливо поновленого в один
день із Миколою Руденком у Спїлці
письменників іще в пам'ятний рік здо-
буття Україною незалежності.

Боровий не бажає помсти своїм кривд-
никам. “Ми поети. В нас нема північної
жорстокості” — говорить він в унісон Хви-
льовому, адже прощати ворогів — це по-
людськи. У порядних людей нелегкі долї.
Пан Василь, за його ж словами, хрещений
у нинї зруйнованій церкві на Старій Осно-
ві, що стояла колись у знищеному більшо-
виками маєтку славетного Квітки. Отже,
він — із письменницької купелї.

Наш, український поет Василь Боро-
вий.

Хосенна праця (Левко Рїзник «Доктор і професор», Львів, Світ, 2011 рік)

Зиновїй ГАСЦЬКИЙ,
с. Лісневичі, Пустомитівський р-н

Роман “Доктор і професор” — третїй із
трилогїї Левка Рїзника “Самотність проро-
ка”, “Поет і Владика”. Всї книги об'єднує
непересїчна постать поета-енциклопедис-
та Івана Франка. Він, як і видатний історик
і громадський діяч Михайло Грушевський,
як духовний провідник галичан Андрей
Шептицький, мав визначальний вплив на
життя і розвиток українського суспїльства в
епохальні часи кїн. ХІХ—поч. ХХ ст.

Основа роману — пївтора десятка (1894—
1905) цікавих і, напевно, драматичних ро-
ків співпраці І. Франка і М. Грушевського у
Львовї. Молодий, але амбїтний професор іс-
торїї та відомий європейський поет, досвід-
чений громадський діяч, які, допомагаючи
одн одному, ведуть виснажливу, але успіш-
ну боротьбу за українїзацію суспїльства, за
український університет, за НТШ-зародок
Академії наук. Ця боротьба, радше війна з
урядовими австрїйськими колами, з поль-
ським опором, та й зі своїми доморощени-
ми патріотами, серед яких видїляються Ми-
колько Шухевич, самолюбивий посол О.
Барвінський, “славний” Анатоль Вахнянин
і навіть задрїсний М. Павлик...

Яскраво Л. Рїзник описує когорту істо-
ричних осіб: політиків, громадських діячів,
письменників, групе їх за ступенем важли-
вості для української справи, чи навпаки-во-
рожості до неї. Цікаво письменник вибудовує
їєрархію галицьких мужів за ступенем їх
значимості для України. Не без гумору він
“розсаджує” їх по рядах. У першій ряд “по-
джентельменськи” — жіноту: Н. Кобрин-
ську, О. Кобилянську, далї — Л. Лепкий,
А. Чайківський, М. Павлик, К. Паньків-
ський... “У другому рядї стоять мужї —
“звинний” І. Копач, В. Гнатюк (з езопів-
ським поглядом), незворушний О. Маковей.
“У третьому ряду — наймолодші зі “слав-
них”: І. Петрушевич, Ф. Колесса, Й. Киша-
кевич, І. Труш, Д. Лукїянович, М. Івасюк...
А щодо інших, то — з притаманним йому гу-
мором “скромно”: “Ось двоє... найнижчих
за ростом, але найвищих за працею і талан-
тами, — Мих. Грушевський та Ів. Франко”...

Кожна особистість, кожен образ
запам'ятовуються надовго своєю інди-
видуальністю, настїльки викарбуванї во-
ни рельєфно в нерїдко дотепних міні-ха-
рактеристиках. Ось, наприклад, як “ма-
лює” І. Франка у листї до М. Грушевсько-
го Кониський: “Рижий!.. Рижого — ко-
го насамперед треба остерїгатися у Льво-
ві. Колочий-бо, гострий-бо, непередбачу-
ваний... сто копанок чортів йому в ребро!
Єдиний Франко серед львівської літерат-
ської інтелїгенції має на головї волос-як з
мїдного дроту, червонї очі, як у ангорсько-
го кроля, лише золотистою пергою обсапа-
не. Явно мїчений чортяка!”

Глибоке знання праць І. Франка та
М. Грушевського, середовища, безпомил-
кова орієнтація в історичних подїях, в на-
укових літературних, громадсько-політич-
них течїях і партїях, в ідеологічних, філо-
софських концепціях, у насущних пробле-
мах суспїльства, розуміння тієї епохи до-
зволяють письменнику без напруження
втїлюватися в образи головних персона-
жів. Тому так невимушено природно і живо
він випикує портрети, діалоги, що постій-
но відбуваються між І. Франком, М. Гру-
шевським, іншими персонажами. Сприй-
мається все це так, нїби автор перебував на
місці зображуваних подїй.

І. Франко у романї Л. Рїзника характе-
ризується різносторонньо, тепло, симпа-
тично. І як учений, глибокий знавець істо-
рїї, культури, літератури європейських на-
родів, Античного світу, і як генїальний по-
ет, і як безкомпромїсний захисник україн-
ства. Вже не кажучи про свою епоху, у якій
безпомилково орієнтується і відкриває очі
М. Грушевському на народовство, фаль-
шивий і корисливий патріотизм, на га-
лицьку тусовку, політичні і літературні те-

чїї, на проблеми жидївства, полонофіль-
ства, москвофільства. Сам Л. Рїзник роз-
різняє типи москвофільства: старорусин-
ське, як протївага пропольському; хлоп-
ське і панське москвофільство, а ще си-
кофантське, тобто шпїонське... “рїзко осу-
джуємо москвофільство сикофантське та
шпїонське, що є служкою нинїшньої росій-
ської державної машини; москвофільство
латне й гідне всякої погорди”. Письмо Л.
Рїзника таке яскраве, що, мимоволї, ним
описуване починаєш порівнювати з сучас-
ністю: ось така проєкція на нинїшні подїї.

І. Франко — категорично-безкомпро-
місний, непоступливий, часто собі на шко-
ду. І це добре усвідомлює розважливий М.
Грушевський, який у силу своєї делїкатнос-
ті дипломатично уникає “дразливих” тем у
розмовї з поетом.

Дуже щиро і тепло характеризуються
М. Грушевський і І. Франко у відносинах
з іншими особами, особливо, що стосуєть-
ся їхніх дружин. Маринця-галичанка, що
вийшла заміж за “східняка” Грушевсько-
го, яка душі “не чаяла” у своєму Михасе-
ві, у всьому симпатизує І. Франкові — сво-
єму улюбленому поетові, щиро переживає
за нього у повсякденній його боротьбі з се-
редовищем і в літературї, і в суспїльному
життї. Виписана вона в романї, як мудрий
педагог, як щира по натурї і добра людина.
Вона інстинктивно орієнтується де істина,
стає доброю помічницею, розрадником М.
Грушевському, який, на її думку, перепра-
цьовується, не щадить себе. А щодо обра-
зу дружини І. Франка Олі — треба сказати
особібно спасибї Л. Рїзнику. Вона зображе-
на різносторонньо, тепло. Об'єктивно по-
казанї непростї стосунки її з І. Франком.
З багатьох джерел у нас склалось якщо не
хибне, то стереотипне враження про неї. Її
приписувались безкінечні скандальні сце-
ни, психїчна неврівноваженість, непри-
стосованість до елементарних умов бут-
тя, усїлякі конфлікти в сім'ї... Письмен-
ник насамперед видїляє в нїй риси шля-
хетності. Здобувши по-європейськи блис-
кучу освіту, знаючи європейські мови, во-
на стає надійною помічницею І. Франко-
ві, який до того ж всі домашні клопоти, зо-
крема й виховання дїтей перекинув на пле-
чї дружини. Вона вмїє побачити в своєму
чоловікові велике, генїальне і це головне.

Глибоко і тепло розкривається твер-
дий, залїзний характер І. Франка у люд-
ських взаємостосунках, у переживаннях і
сумнівах, у здатності подивитися на себе
збоку, визнати свої помилки, у його здат-
ності проаналїзувати ситуацію і (якщо тре-
ба) визнати свою неправоту. Наскїльки
глибоко треба знати і розумїти весь доро-
бок поета, громадського діяча, його листу-
вання, публічні виступи, вжитися в образ,
аби так переконливо передати його розду-
ми, сумніви, переживання.

Добре в романї показана роль Галичи-
ни, як П'ємонта, як національно-свідомо-
го краю, який живить своїми ідеями всю
Україну, впливає на розвиток національ-
ної ідеї. І заслуга в цьому насамперед двох
мислителів Грушевського і Франка.

Роман Левка Рїзника, а це науковий іс-
торико-літературний твір, є серйозним до-
слідженням, читається легко, з видимим
задоволенням, яке хочеться розтягнути в
часі, подумати, пережити...

Письмо Л. Рїзника насичене багатьма
прислів'ями, фразеологічними зворотами
влучними і дотепними висловами, які нале-
жать І. Франкові, М. Грушевському та іншим
персонажам, що вирізняють їх, роблять непо-
вторимими, а мову твору просто розкішною.

Роман “Доктор і професор” особисто
для мене став поштовок для переосмис-
лення літературних процесів, суспїльних
течїй, політичної боротьби в Галичинї тієї
епохи. Багато в чому змінилось моє уяв-
лення про Галицьку тодішню еліту і разом з
тим поглибилось враження про таких мис-
лителів часу, якими були Михайло Грушев-
ський та Іван Франко.

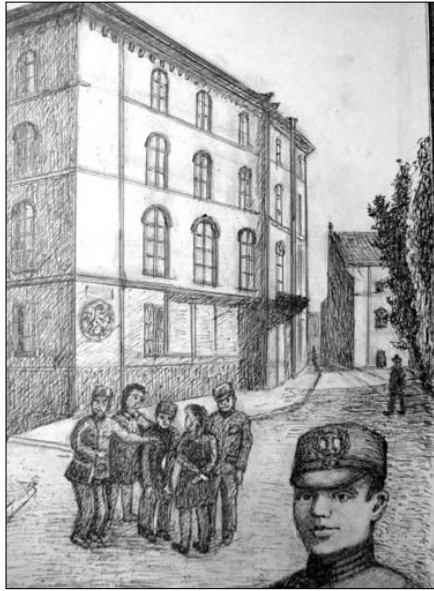

Марія ЛЮДКЕВИЧ

Повернення додому

Лука Мишуга любив осінь за барвистий спалах сліпучих кольорів, дощову ностальгію, буйне цвітіння розкішних жоржин і густий килим чорнобривців, які не хотіли піддаватися ні смутку, ні вітрам, а тішилися кожним днем так, ніби для них він був особливим і святковим. Для Луки 30 жовтня і справді було свято, бо це був його день народження. Тоді приходили спогоди, наче гості, сідали навпроти і починали з ним розмову. Найчастіше Лука повертався думками в своє рідне село Новий Витків, згадував батьківську хату, сад, у якому малим любив ласувати солодкими грушами і яблуками. Спогад повертав його до одно-

купить таких книжок, що з них буде дужча ясність, ніж від місяця. Важко гортати гіркі сторінки дитинства. Померла мати. Сестра Марія пішла в чернлиці і стала сестрою Павлею. А його, Луку, взяв до себе директор місцевої школи. Його жінка-полька розмовляла з дітьми у школі тільки по-польськи і захожувала учнів, щоб вони казали, що є поляками, а не русинами. Отоді Лука вперше зрозумів, радше відчув, що це щось не так, як має бути насправді.

А коли він підріс і настала пора вирішувати, чи вчитися йому далі, мачуха повезла Луку у Львів, стрий допоміг йому поступити до гімназії. Він і досі пам'ятає той одяг — форму студента Академічної гімназії у Львові, добре виховання і суворі вимоги до навчання.

Хлопець, на жаль, учився не дуже добре, але стрийко не сварив його, а тільки казав, що він не повинен себе змушувати вчитися, зате може стати добрим і чесним ремісником, яким був його дід, є тепер батько.

Лука старався як міг. І дуже хотів не засмучувати стрийка, який підтримував його матеріально. Тож учився далі з більшою охотою. 1906 року Лука закінчив Академічну гімназію у Львові і вступив на університетські студії у Відні, а 1911 року отримав диплом доктора права.

Відтоді починається для нього інше життя. На початку 1915 року він вступає добровольцем до Легіону Українських Січових Стрільців. Спочатку займається вишколом новобранців, виховує юнаків у національному дусі.

— Я був тоді по-справжньому щасливий, — роздумує Лука, переглядаючи свої давні книжки “Похід українських військ на Київ” та “Державна адміністрація на Україні”. Це були збірки його статей, що публікувались в органі ЗУНРу “Український прапор” та часописі “Стрелець”.

Скільки мрій і надій вирувало тоді в серці!

Розпалася Австро-Угорська імперія, постала Українська соборна держава з урядом у Києві.

Тепер, коли йому виповнилося 67 літ, із погляду на прожите Лука розуміє, що йому випала важка доля, бо жив у часи нелегкі, але надзвичайно важливі для України, коли формувалася національна свідомість, українське життя об'єднувало людей.

Короткі штрихи біографії, як жилки на кленовому листку: член Державного комісаріату в Радехові, праця в управі УГА, пресовий референт діючої армії С. Петлюри в Кам'янці-Подільському.

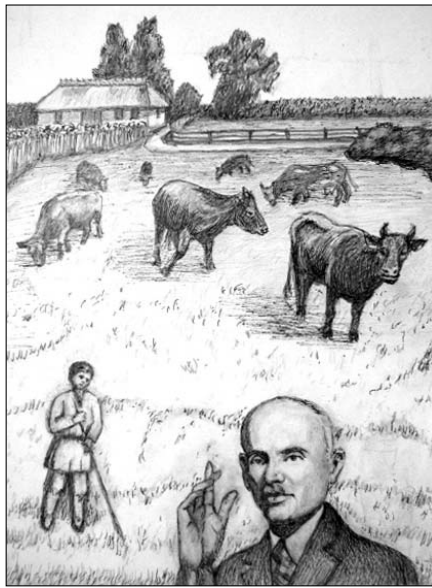
Наприкінці 1919 року з урядом Є. Петрушевича виїжджає до Відня, бере участь у дипломатичній місії К. Левицького до Риги та О. Назарука в часи його поїздки до Копенгагена на переговори з радянським послом М. Літвіновим.

Із 1921 року — чужина, далеко від батьківщини — США, де він виконує важливу місію — збирає кошти для уряду ЗУНР в еміграції. Його промови, звернені до українців, зворушили не одне серце.

А було йому тоді 34 роки. Писав статті в газету “Свобода”, піднімав в українців патріотичний дух.

Як трудно і непросто було тоді, але знав, що крок за кроком треба йти до поставленої мети.

Згадує ті часи і лист до громадсько-політичного діяча О. Назарука від 17 лютого 1932 року, в якому писав, що працювати представнику незвіданої держави, а ще такої, як наша, — річ нелегка: “Та я ж як

приїхав, то слова одного цілими місяцями нігде не появлялось про нас... а протягом кількох посліdnіх місяців раз в раз говорять про нас і обговорюють нашу справу з міжнародного становища”.

Лука переконалий, що робив усе для збору коштів позики “Національної оборони” та “Фонду негайної допомоги рідному краюви”.

Тоді він зібрав понад 138 тисяч доларів США. А з 1923 року став ініціатором Об'єднання українських організацій і був обраний його генеральним секретарем до 1939 року. Це об'єднання збило близько півмільйона доларів США на різні завдання, на визвольну боротьбу. І ці гроші в рідному краї та за кордоном у Європі часто називали “мишугами”.

Лука не може оминати своєї журналістської роботи в “Свободі”, де з 1933 року і дотепер працює головним редактором цього найбільшого та найстарішого у вільному світі щоденника. Він пишається цим виданням, бо його читають усі українці в Америці. “Свобода” підтримує заходи на допомогу Україні та оборону тих українців, яких переслідує окупаційний режим. Він уперше проголосує протест і вимогу розпочати розслідування голодомору в Україні 28 жовтня 1933 року в “Нью-Йорк Таймс”.

Лука оглядає свою бібліотеку. Є тут і полицка з його власними книгами і упорядкованими працями про Україну, її видатних діячів.

Скільки написано за життя, недаремно він був дійсним членом Відділу Наукового товариства імені Т. Шевченка у США.

Нині думки летять на далеку батьківщину, яка ціле життя гріла його серце. Тож він був щедрим жертводав-

цем на народні цілі і в Америці, і для рідного краю. Грішми підтримував “Рідну школу” в Радехові, допомагав матеріально видавати НТШ у Львові твори Івана Франка, спонсорував будову читальні “Просвіта” у Новому Виткові...

Ні, все-таки його життя було повнокровним і плідним, є що згадати, є про що розповісти, бо жив для рідного

народу, дбав про його світлу долю.

Сьогодні Лука відчуває, як хотів би, щоб його земляки пам'ятали про нього, тож недаремно сказав близьким: “Як умру, то хотів би, щоб там, у моєму рідному Виткові, на цвинтарі, біля могили мого дядька, світової слави співака Олександра Мишуги, була би скромна таблиця, що на вільній американській землі помер січовий стрелець”.

Осінь перебирає спогади Луки Мишуги, як золоте листя. Вони світаються любов'ю і чистотою, бо якщо живеш гідно на землі, добрі справи прославлять твоє ім'я назавжди.

P. S. ...Через багато літ так і сталося. Символічний надгробний пам'ятник докторові Луці Мишугі встановлено в селі Новий Витків Радехівського району Львівської області, посвячення якого відбулось 20 вересня 2009 року. На ньому вибито дві дати: 30.X.1887—8.II.1955.

Є фото і напис:

Лука Мишуга

Д-р права, січовий стрелець, дипломат ЗУНР, редактор газети “Свобода у США”, вчений і громадсько-політичний діяч, жертводавець, захисник політемігрантів від СРСР. Впродовж життя був відданим Українці, її страждання були його болем, прославився і зупинив свою долю в Нью-Йорку. Похований в Гіллсайді. Н. Дж.

Йому як пам'ятник, нащадкам як пам'ять, живим як приклад залишив по собі.

7 червня виповнюється 160 років від дня народження видатного співака Олександра Мишуги. У селі Новий Витків відбудуться урочистості на честь славного роду Мишугів.

Оксана АНДРІЯШИК

Минають 80-ті роковини від дня народження прозаїка Романа Андріяшика. Хоч би як запраглося без каяття і гіркоти запалити свічку над вічним спочинком письменника, та не вдається, бо доля великих людей — це доля країни. “Реальність тяжча за все, що відбулося в нашому національному минулому”, — сумно вирок Р. Андріяшика після виходу знакових своїх романів “Люди зі страху”, “Додому нема вороття”, “Полтва”, “Сторонець”, “Сад без листопаду”. У полі його письменницьких інтересів сув'язь минулого, сучасного і майбутнього України, а ще незбагненна діалектика світу й антисвіту, життя і смерті, космосу планетарної душі людства.

Р. Андріяшик чи не в кожному романі зумів запропонувати читачеві цілком нову, досі не знану в українській літературі концепцію: у “Людах зі страху” — життя на бункері, у “Полтві” символічно прозвучав мотив поневолення українців, а “Сад без листопаду” (1980) став першим романом, у якому йшлося про можливу атомну катастрофу. Його цікавили малодосліджені, або й “білі плями” в національній історії. Тому в романі “Сторонець”, який 1998 року був удостоєний

Шевченківської премії, автор береється за невідомий читачеві пласт — потаємну сферу духовного життя поета Юрія Федьковича.

Андріяшикове дослідження частки відбулося в межах людина і облога, людина і біда. Загалом людинознавство, вважав Р. Андріяшик, основа мистецтва. Окреме людське життя — вже історія зі своїм голосом. Людину він зображу-

На порозі всіх утрат

Серед розораної долі України ХХ століття розпука і туга ходили за ним привидом, підстерігали розум і совість. Бо він належав до тих, хто вслухається у безгемин віку і не має права дивитися байдужими очима. Бо він письменник, хоч і гірко цитує Олеся: “Краще нам нікими стати”.

вав на тлі складних культурних і політичних катаклізмів, на зламах епох, традицій, цінностей — лише тоді герой може вповні проявитися, вважав письменник.

Вслуховавшись у підземний шум річки Полтви, яка й понині протікає під Львовом у каналізаційному колекторі, Р. Андріяшик заявив: Полтва — це Україна. Духовно блокована, підневільна і загнана на довгі роки. Йдеться про роман “Полтва”, після виходу якого творчість Р. Андріяшика була під заборону. Думки письменника розцінювалися як документальне свідчення проти епохи, автора занесли до списку “неугодних”. В одному зі своїх інтерв'ю Роман Андріяшик сказав: “Мій чорний день в літературі почався навесні шістдесят четвертого, коли заніс до журналу “Дніпро” першу книжку “Люди зі страху” (друкували під назвою “Спадок віку”)”.

“Розвеснеться, рознебеснить-

ся Державо й активне, справедливе суспільство” вірив письменник і вся інтелігенція України “пропащого часу” перебиваючись на сухарях. Та коли на схилку життя повернувся до рідного села, хата зустріла розбитими вікнами. Оселю пограбовано, рукописи спалено. “Важко мені на порозі усіх втрат”, — занотував у щоденнику письменник.

Тринадцять років із нами немає Р. Андріяшика, а його гіркі висновки щодо українського поступу і досі актуальні: “Суспільство вдихнуло на повні груди волі. Це, з одного боку, породило громадянську самовпевненість, а з другого — розгул бандитизму, моральну атмосферу безвідповідальності й безкарності. А треба було творити національну державу. Однак “партизувалися”, купчилися, роз'єднувалися і з'єднувалися, усамітнювалися, конгресувалися, виступали із заявами і маніфестами, з протестами і осу-

дом... Третє в столітті похмурє Різдва України без найменших вагань можна назвати періодом бивства літератури як галузі культури, а культура розглядається як щось малоістотне, бо головне — економіка, а не національний ідеал”.

Українська національна практика — це терпіння, вважав Р. Андріяшик. “Тобто найтяжча праця з усіх можливих і знаних, — писав у щоденнику, — сумірних хіба зі створенням світу, та й те мало сьомий день за день відпочинку. На жаль, мій народ не має спочинку”. Тому його твори без щасливого фіналу, його герої — не жертви долі, але через об'єктивні обставини ми їх не бачимо серед переможців (це не відповідало б історичній правді). Вони стають жертвами чітко охарактеризованих політичних і соціальних сил. Проте, навіть гинучи, зазначаючи поразки від активного з'ясування з трагічною і жорстокою справжністю, вони вселяють переконання, що жили немарно.

Ні Достоевського, ні Флобера, ні Бальзака не можна читати двічі. Перелік постатей, що стали інтелектом доби, можна продовжувати. Але всі вони мають спільну рису — їхня творчість пізнається один раз, як життя і смерть. В українській літературі до таких належить Роман Андріяшик.

Шевченко — явище незбагненне

У Національному музеї літератури України відбувається насичена Шевченківська програма до 200-річного ювілею Шевченка. На одному із заходів, який пройшов на високому мистецькому рівні, присутні слухали пісні на слова Шевченка у виконанні бандуристки Надії Боянівської, члени київської літературної студії “Перехрестя” (керівник Вікторія Остах) прочитали твори Кобзаря, піаністка Наталія Гончарова виконала улюблену класичну музику поета... Однак родзинкою вечора стала розповідь кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, відповідального секретаря “Шевченківської енциклопедії” в 6 томах Олександра Бороня. Олександр Вікторович закоханий у свою роботу і з радістю відповів на наші запитання.

— Олександр Вікторовичу, розкажіть про себе і про той шлях, що привів Вас до Шевченка.

— Народився я 1979 року в Новограді-Волинському Житомирської області, 1997 року закінчив місцеву гімназію, вступив до Київського національного університету ім. Т. Шевченка, навчання в якому завершив 2002 року.

До Шевченка прийшов давно, ще коли навчався в університеті. Тоді відокремилася кафедра історії української літератури і шевченкознавства. Шевченка студенти йшли вивчати не дуже охоче. У нашому спецсемінарі було лише троє осіб, із них тільки я тепер активно працюю у шевченкознавстві. Але з року в рік ситуація поліпшується: Шевченка досліджують, захищають дисертації. Моє зацікавлення перейшло в дипломну роботу, яка переросла в дисертаційну. Після захисту в університеті завідувачка відділу шевченкознавства Валерія Смілянська запросила мене на роботу в Інститут літератури для участі в підготовці “Шевченківської енциклопедії”. Ще 1993 року вийшов на правах рукопису “Проект тематичного словника” — приблизний перелік майбутніх статей енциклопедії (близько 7 тисяч). Певний час робота виконувалася як планове завдання Інституту, згодом кілька років — як держзамовлення. Спершу планували видати 4 томи на заміну двотомного “Шевченківського словника” (1976—1977). Згодом стало очевидно, що матеріалу набиралося на шеститомник, навіть більше, хоч ми намагалися подавати все сконденсовано, енциклопедично. Виняток — аналіз літературних творів Шевченка, на обсязі якого ми не економили.

Поетичних творів у Шевченка близько 240, 9 повістей, кілька статей, щоденник, листи тощо. Кожному літературному тексту присвячена окрема стаття. Ще близько 800 гасел про завершені мистецькі твори Шевченка, навіть про деякі знайдені.

— Як працювалося над енциклопедією?

— Підготовка енциклопедії, яка розтяглася на стільки років, зумовила ревізію всіх наявних знань про Шевченка. Словник був доповнений іменами діаспорних дослідників. До доробку ряду шевченкознавців взагалі звернулися вперше від часу появи їхніх праць. За багатьма нашими довідками на півсторінки-сторінку лежить велика праця. Усі публікації треба було знайти (це не завжди просто), перечитати, стисло проаналізувати, подати квінтесенцію поглядів дослідника.

Багато нюансів в інтерпретаціях літературних творів. Проводиться перегляд низки концепцій. Це складна робота. Але ми даємо шевченкознавству і літературознавству загалом, зокрема вищівському, певний орієнтир. Це не означає, що все вже досліджено і пропонується залізобетонна концепція, як в УРЕ. Єдиного бачення у деяких випадках може й не бути, а часом і не повинно бути. Наш — лише один із поглядів, водночас ми претендуємо на академічність. Це покладає на нас велику відповідальність і непрості обов’язки. Неперевірені, випадкові, сумнівні відомості, суто авторські міркування ми не вміщуємо до видання — прагнемо подати виважено, об’єктивно думку як певний підсумок дослідження, окреслюючи подальші перспективи розгляду того чи іншого питання.

Паралельно з нами працює Національний музей Шевченка,

який описує малярську спадщину Кобзаря. Працівники музею здійснили низку відкриттів: уточнили датування деяких сепій і акварелей, відкинули як достеменно нешевченківські кілька дубльованих (сумнівних) творів тощо.

З великими зусиллями у грудні минулого року вже видали 2 томи, щоправда, мізерним накладом (2 тисячі), придбати книжки неможливо, бо надруковано їх за програмою “Українська книга”. Для порівняння: перше видання “Шевченківського словника” мало наклад 50 тисяч, а 1978 р. з’явилося і друге. Отже, тоді розраховували на масового читача.

За планом у кінці року мусимо видати 3-й і 4-й томи. Міністр культури пропонує нам “стахановськими темпами” завершити роботу і надрукувати до 200-річчя Шевченка 5-й і 6-й томи. Це той випадок, коли втручання офіційних державних структур зовсім не на користь. Ювілей мине, а книжка залишиться на десятиліття чи й століття. Тут поспішати за рахунок якості матеріалу не можна. Якщо ми схибимо, помилимося, то ця помилка піде далі, в інші праці.

Одна з важливих причин того, що робота рухається повільніше, ніж хотілося б, — занепад науки в Україні, зокрема літературознавства. Не з усіх напрямків шевченкознавства нині є фахівці. Наша енциклопедія багатопрофільна, включає теми “Шевченко і кіно”, “Шевченко і театр”, а також балет, музика, переклади, іноземні літератури, історія шевченкознавства, оточення Шевченка тощо — загалом 25 напрямків. Якщо є фахівець із певної галузі, часто він не знає шевченкознавчих проблем, якщо знає шевченкіану, то не завжди орієнтується у вузькофахових питаннях. Чимало дослідників, до яких ми зверталися в 1990-ті роки, померли: Леонід Большаков, Валентина Судак, Борис Хоменко та багато інших, як і деякі працівники нашого відділу: Микола Павлюк, Василь Бородин, Ірина Вериківська і замінили їх ніким. Професіоналів-мистецтвознавців, обізнаних зі спадщиною Шевченка, які працювали б з оригіналами, після смерті Володимира Яцюка в Україні немає.

Ми самі готуємо видання до друку — до стадії оригінал-макету. В Інституті є літредактори, верстальник, коректор. Власними силами добираємо ілюстрації. Є складні проблеми, зокрема текстологічні. Не всі, наприклад, сприймають думку Василя Бородині, що “Стоїть в селі Суботіві” — фінальна частина поеми-містерії “Великий льох”. Дехто розглядає її як окремий твір. Подібних випадків багато. Академічні шевченкознавці мусять іти до людей, пояснювати свої погляди, популяризувати наукові набутки.

— Як позначилися на шевченкознавстві репресії 1930-х років?

— Те, що трапилося в 1930-ті

роки, — катастрофа українського шевченкознавства. Знишили ціле покоління. Втрати не вдалося відновити навіть за півстоліття. Розстріляли багатьох справжніх науковців, а потім і тих, хто їх знищував, критикував, намагався пристосуватися до радянської влади. Загинув у радянських концтаборах Борис Навроцький, сумлінний науковець, який уперше запропонував монографію про поему “Гайдамаки”. І за обсягом, і за змістом, за рівнем викладу її досі не перевершив ніхто, хоч опублікована вона ще 1928 року. Ми донині на неї спираємося і використовуємо.

Дехто врятувався на еміграції, як Павло Зайцев. Нині повертаємо доробок діаспорних шевченкознавців. Спочатку була ейфорія: мовляв, ось альтернативний, вільний погляд. Але й там була своя кон’юнктура. Скажімо, у перевиданні творів Шевченка в 14 томах (вийшло у 1960-х роках у Чикаго; перше видання за редакцією Павла Зайцева з’явилося в 1934—1939 роках — Варшава, Львів) у 2-й том не було включено поему “Єретик” із релігійно-етичних міркувань. Щоправда, цю хибу виправили вже у 4-му томі. Ми намагаємося використовувати все вартісне, об’єктивне. І в Дмитра Донцова, і в Симона Петлюри, попри деяку заполітизованість, були цікаві міркування про Шевченка. Євген і Оксана Нахліки, наприклад, написали для Енциклопедії велику розвідку з повним аналізом усіх шевченківських ремінісценцій і аллюзій у творчості Маланюка, його статей про доробок Шевченка. Такі дослідження ми намагаємося подавати як виняток якомога повніше.

У радянському літературознавстві й шевченкознавстві зокрема було чимало сумлінної і чесної роботи. Це насамперед стосується текстологів і джерелознавців. Нерідко подолали своїх праць розуміли й самі науковці, але не завжди могли писати інакше. Скажімо, набуток того періоду — книжки Юрія Івакіна, його двотомний коментар до “Кобзаря”

Шевченка, розвідки Петра Жура, Василя Бородині, Лариси Кодацької — все це залишається в науковому обігу.

У 80-ті роки ХХ століття готувався 12-томник Шевченка. Бородин презентував свою концепцію, її обговорювали. 1990-го вийшов 1-й том (зданий до друку ще 1988), згодом 2-й, 1993-го — 3-й. Процес зупинився. Усім стало зрозуміло, що примітки застаріли: наприклад, Мазепа — зрадник тощо. Видання ще не завершено, а вже стало неактуальним. М. Жулинський ухвалив рішення готувати видання наново, ця робота була покладена на відділ шевченкознавства. Написано нові коментарі. Два томи поезії академічного видання — це тепер вершина сучасного шевченкознавства. Але й там є певні дрібні огріхи і не все прокоментовано з належною повнотою.

Фундаментальну працю про Шевченка опублікував Іван Дзюба. Дуже цікаві дослідження Віктора Дудка, який уточнив і навіть уперше з’ясував деякі факти з біографії Шевченка на основі сотень джерел. Залучаємо й зарубіжних шевченкознавців. Юрій Барабаш написав чимало важливих статей (живе в Москві, свого часу очолював московський Інститут світової літератури). Кілька концептуальних статей надіслав Григорій Грабович (живе в Бостоні, США). Але орієнтуємося переважно на своїх українських дослідників.

— Дехто вважає, що про Шевченка вже відомо все, що вони там досліджують? Можете спростувати такі міркування?

— Розкажу цікавий епізод. У Тараса Шевченка є досить відомий портрет — акварель 1837 року. До 1914 року вважали, що це портрет невідомого. Потім Василь Шурат у примітці в одній зі своїх праць зауважив: “Вистане його порівняти зі знаним портретом Гребінки”, щоб, мовляв, переконатися, що це Євген Гребінка. Довгий час всі так і думали. 1963 року Леонід Стеценко знайшов, крім уже відомих, інший

портрет Гребінки роботи А. Мокрицького, порівняв їх і засумнівався в атрибуції. Насправді він і схожий, і не схожий. В енциклопедії ми обережно атрибуємо зображеного молодика як невідомого, але й висловлюємо таку гіпотезу: на акварелі може бути намальовано брата Євгена Гребінки — Миколу, який разом із Шевченком навчався у рисувальних класах петербурзької Академії мистецтв і згодом став відомим архітектором. Цим пояснюється схожість із письменником і те, що він у руках тримає малярський інструмент — муштабель. Отже, досліджувати є що і це дуже цікава справа.

— Нещодавно в Інтернеті на урядових сайтах розтиражували Вашу фразу, що Шевченко писав повісті і щоденник російською мовою. Чому це їх так зацікавило?

— Яюсь, коли я був у відділі на роботі, зателефонував з прес-служби уряду з проханням дати довідку: якою мовою написані повісті та листи Шевченка. Я докладно пояснив, що повісті написані російською, хоч російська ця дуже специфічна, українізована, синтаксис подекуди український, деякі персонажі говорять впереміж українсько-російською. А скажімо, повість “Несчастный” написана літературною російською мовою, Шевченкові навіть вдалося відтворити діалектне російське мовлення. У “Наймичці”, першій відомій Шевченкової повісті, навпаки — багато українізмів, які він у рукописі підкреслював, а ми це відтворюємо курсивом. Переважна кількість листів також написана російською, частина — українською, а деякі — мішано. У цьому особливий колорит Шевченка. Окрім того, всі знають, які умови були в імперії, особливо на засланні. Причин звернення поета до російської мови в різних ситуаціях (скажімо, коли адресат листа не знає української) насправді багато — у двох словах не поясниш.

Я не знав передісторії, що прес-служба уряду саме боролася із заявами одного з обласних осередків Народного руху, представники якого серед іншого зауважили, що Шевченко написав російською лише кілька оповідань. З моєї відповіді вихопили кілька потрібних фраз, розповсюдили. Я написав спростування на “Українську правду”, але його не опублікували. Це зайвий раз доводить, яка в нас невільна журналістика.

Не можна бавитися в політичні ігрища і використовувати ім’я Шевченка у дріб’язкових суперечках. Є наукове вивчення Шевченка і є функціонування його образу в суспільній свідомості. Щось висмикувати з контексту і побивати іменем поета — завжди хибний шлях.

Інший розумний факт — Микола Томенко (народний депутат!) спонсорував два факсимільні видання альбомів Шевченка в упорядкуванні Сергія Гальченка (перший подорожній альбом 1841—1843 та альбом 1845 року) і тепер має великі перепони у презентації альбомів у навчальних закладах: йому не дають змоги зустрітися зі студентами ні в Черкаському національному, ні в Київському університетах. Такі от парадокси сучасного пізнання Шевченка.

Спілкувалася Надія КИР’ЯН

«Я мрію про багатоповерхового українця»

Ярослав Мельник — “людина лісу”, як він каже про себе, народився на Волині. Тривалий час мешкає у Вільнюсі, пише українською і нині більше відомий у Литві чи Франції, де вийшло чимало його книжок у перекладах, аніж в Україні. У 80-х роках він — активний літературний критик, який спровокував не одну дискусію.

Нарешті Ярослав Мельник повернувся — як письменник — додому, в Україну. Минулого року у видавництві “Темпора” вийшла його книжка “Телефонуй мені, говори зі мною”. Презентації відбулися у Києві та Львові. Саме це видання увійшло в короткий список конкурсу “Книга року ВВС—2012”.

Присутність Ярослава Мельника в культурному просторі України бажана й необхідна, бо він розширює й урізноманітнює його.

— **Ярославе, якою бачиться Україна з твоєї європейсько-литовсько-французької перспективи?**

— У мене таке враження, що Україну ще не зрозуміли, що це за диво таке в Європі. На Заході небагато ще людей розуміють, що Україна — не звичайна країна з “пострадянського” простору. Це не Боснія, не Словаччина, не Молдова... Навіть не Чехія. Це — гігант. Більшість людей на Заході про це лише починають дізнаватися і дивуватися. А це вже добре.

Україна — територіально найбільша європейська країна. А за кількістю населення співвіднесена з Німеччиною, Францією, Англією, Італією. Але знання про неї у західного обивателя мінімальні. Навіть чемпіонат з футболу дав лише поверхові знання.

— **Які у “людей Заходу” міфи про Україну?**

— Міфи про Україну дуже надумані: країна расистів (це Бі-Бі-Сі постаралося перед чемпіонатом), країна бідних заробітчан (так думають в Італії, скажімо), країна повій, країна “Феммен” (українки — це ті, що з голими грудьми)... І, звичайно, найбільш “значуща” інформація — “країна Чорнобиля”. Прикро, але саме так сприймає Україну західний обиватель.

Не думаю, що Україна коли-небудь стане економічним дивом, щоби звернути на себе увагу. Або спортивним гігантом. Її шанс — культура. Прозвучати як країна культури. Ми як культурний феномен поки що terra incognita для Заходу.

Щодо мого особистого відчуття, то українці повинні дякувати долі, що їх так багато (навіть українськомовних ще багато — їх більше, ніж литовців, латишів та естонців, разом узятих!) Кількісно велика нація має теоретично і більший потенціал. Ми є велика нація. Тільки загнана в кут у своїй (?) країні.

— **Що для литовців може бути цікавим в українській культурі? Літературі? У чому, на твою думку, самотність литовської культури?**

— Зв’язок із природою. Думаю, Довженко був би цікавий — не лише як кінорежисер, автор геніальної “Землі”, а й як письменник. Та багато хто. Литовці, хоча і одна з найбільш католицьких націй в Європі, язичники в душі. Це їх тримає. Там дуже сильна поезія. І поети там досі — національні герої. Недавній відхід Юстінаса Марцінявічюса, а тепер і Марцеліюса Мартінайтиса були новинами № 1 у всіх литовських ЗМІ. І це викликало багатотижневий розмову про їхнє життя, про їхню поезію, демонструвалися фільми по телебаченню. Досить сказати, що в 90-ті роки книги віршів Марцінявічюса виходили накладом 100 000 примірників і відразу ж зникали з прилавків. У Литві проживає три мільйони людей...

— **Як вивчав литовську мову й коли відчув, що достатньо володієш нею?**

— Допомогла філологічна освіта і знання інших мов. П’яту чи шосту мову вивчаєш легше, ніж другу чи третю. А тим більше, коли живеш у повноцінному мовному оточенні. Навіть прості українські заробітчани, приїхавши в Італію, починають говорити італійською вже через кілька місяців.

— **Що тебе особливо вражає в литовській мові? Відомо, що вона начебто особливо споріднена із санскритом... Які паралелі з мовою українською можна віднайти в литовській, окрім того, що обидві належать до індоєвропейської мовної сім’ї?**

— Справді, литовську мову вивчають там, де вчать класичні мови, санскрит. Є думка, що литовці “говорять санскритом”. Звичайно, це не так. Але справді багато граматичних і лексичних моментів дивовижно збігаються. Скажімо, санскритське “Бог” — “Девас”. У литовській це “Девас” (Dievas). Найдивовижніше, що і відмінювання іменника майже збігається з литовським (практично ті самі закінчення). Цього року мені довелося презентувати свою прозу в Парижі, в Інституті східних мов і культур (ІНАЛКО). Я був здивований, що в групі, де вивчають (французи) литовську мову, студентів удвоє більше, ніж у групі українській. Як це зрозуміти? Мені пояснили, що литовську мову приходять вивчати чимало тих, хто вчить класичні мови. Санскритологи, як правило, поглиблюють свої знання санскриту, вивчаючи “живий санскрит”, литовську мову.

Але не забудьмо, що в Україні є чимало людей, які вважають, що санскрит — це... “староукраїнська мова”. Коли я був в Індії, цікавився хінді, прислухався до мови, в якій, кажуть, 60% слів санскритських. Мене багато що здивувало. Наприклад, їхні вельможі називаються “магараджі”. Це слово і ми знаємо, бо дивимось індійські фільми. Це водночас і санскритське слово — “магараджа”. Так-от, “мага” — це великий. А “раджа” — це правитель, король. Нічого не нагадує в українській? Велика (верховна) рада — це буквально переклад, а до того ж ми маємо корінь “маг” — “мог” у словах “магія”, “могутній”, а значення слова “рада” як символ влади взагалі збігається зі словом “раджа”. Так що це майже санскрит.

— **Так чи так — ми з литовцями родичі... Як твої діти опанували українську мову?**

— Треба з народження говорити з дитиною своєю мовою і вони говоритимуть без акценту, це буде для них рідна мова. Дитячий мозок надзвичайно відкритий для сприйняття будь-якої мови, якщо вона входить у нього з перших днів і звучить шоденно. Звичайно, для глибшого знання мови (писати, читати, розширювати лексичний запас) потрібні вже зусилля, заняття.

— **Твоя сім’я — родина поліглотів. Розкажи про це докладніше.**

— Мови — це наш світ. Ми практично всі зв’язані з мовами, і їх багато. Дочка вивчає десятю мову. Це вікна у світ. Також — інструмент.

— **Кого з литовських письменників — класиків і сучасників — любиш особливо і чому?**

— Поет Йонас Стрелкунас, про якого я встиг написати статтю, поки він ще жив. Це поет від Бога, з сильним ліричним потенціалом. Це десь рівня нашого Леоніда Талалая, котрого я люблю ще з 80-х років. Сильні образи, метафори, які запам’ятовуються назавжди. Як талалаєвський хлопчик, який зник у малині “і не вийде звідтіля” (символ неповторності часу і нашої Самості), чи “дистанція пташиної довіри” Затулівітра. Нічого точнішого про природу людської довіри я ні в кого не зустрічав. У Стрелкунаса є вражаючий вірш, написаний незадовго до відходу. Там є метафора: твоя книга — це чорний ящик, який залишився після авіакатастрофи. Літак — це твоє життя, наповнене близькими людьми, які тебе любили, але вже нікого нема. Слова ніжності, а потім крики про поміч — усе в чорному ящику. Але “ніхто не прочитає, що в ньому записано”.

Я люблю вселюдське в кожній культу-

рі. Тоді ця культура, яка відкриває вселюдське, стає тобі рідною. Є й інші чудові поети в Литві. І дуже добрі прозаїки — просто серед прозаїків я для себе не знайшов такого, який би виразив саме мій світ. А от серед поетів — знайшов. Тому про них і говорю.

— **Які вади характеру зумів інтегрувати, аби вони сприяли особистісному розвитку?**

— Непросте питання. Може, різкість? Різкість у житті — це погано. А в творчості — добре. Максималізм. Це пов’язано зі сміливістю.

— **Ти побував у різних куточках світу. Чим керуєшся, вперше потрапивши в невідоме місце? Як “обживаєш” його?**

— Справді, я не сиджу на місці. У вересні був у Луцьку на зустрічі письменників України, Литви, Білорусі та Молдови. Потім — літературне турне Франція—Швейцарія, Різдва, як завжди, зустрів в Україні, у березні — в Лондоні в Українському інституті, куди мене запросили презентувати прозу, потім проїхав під водою (незабутнє враження) поїздом до Парижа, де мав зустрічі з читачами в бібліотеці Петлюри і побував на Книжковому салоні... Це створює відчуття сюрреалізму і дає відчуття свободи, свободи від самого себе. Зміна місця. Я тут завжди згадую Сковороду — “Світ ливив мене, але не спіймав” (слова, які він просив написати на могилі). То чому Сковорода мандрував весь час? Постійні переміщення — це втілення від самого себе (суєтного, низького) і пошуки себе справжнього. Своєї ідентичності. Це архетип, виражений ще в “Одіссеї”. Після Парижа я опинився в Барселоні, а на Пасху — в своїх українських лісах... У нових місцях ти чужий і свій водночас. Досить дивитися на цей світ як на сон. Там поглиблюється твоє “я”, а все наносне злітає само.

— **Чи зраджував самому собі? Чи здійснилися мрії юності?**

— Намагався не зраджувати — і від цього чимало терпів. Тільки треба визначити, що тут означає “собі”. Інколи мене питають, чому я не професор — закінчив школу із золотою медаллю, університет з червоним дипломом, мене в студентські роки прозивали “професор”. Ніхто не сумнівався, ким буду. Але коли згадую свою юність, то не можу згадати, щоби коли-небудь мріяв стати “професором”. Пам’ятаю, як після аспірантури Літінституту мене Микола Жулинський кликав до Інституту літератури... Правда, додалося й особисте, сімейні обставини. Але завжди мріяв бути вільним. Не зв’язаним. І за це заплатив дорогою ціною. Та не шкоду. Напевно, не міг би написати те, що написав, завідуючи кафедрою. Хоча поважаю моїх колишніх колег по критичному перу, таких ентузіастів своєї справи і справжніх

повдвжників, як, скажімо, Михайло Слабошпицький, Володимир Панченко...

— **Чи діяло в твоєму житті парадоксальне правило: “Немає нічого поганого, що не оберталося б на добро”?**

— Завжди. Так і є. Бо ми не бачимо далі свого носа. Я закінчив школу в 16 років і дуже переживав, коли не пройшов медкомісію (по зору) на... будівельний факультет. Був просто у розпачі. Мотив (що хотіти від 16-літнього майже підлітка): там учився мій двоюрідний брат, старший за мене — я мріяв з ним жити в одному гуртожитку... Був би зараз виконробом.

— **Чи залежить твоє натхнення від пори року? Коли і як “приходять” сюжети?**

— Не залежить. Залежить від “стану свободи”. Душа має бути вільна від тривоги, від суєти. Має відбутися фантастичне опускання в шахту самості. Щоб одні за одними злітали оболонки. Інколи свистить у вухах і захоплює подих, коли опускаєшся з космічною швидкістю. Десь до ядра Землі...

— **Як стежиш за українською літературою? Чого їй, сучасній, бракує, на твою думку?**

— Стежу уривками. Виручає Інтернет. Чесно скажу: став більше стежити, як повернувся творами в Україну. Як став існувати і для свого народу. Якщо я скажу, що їй бракує польоту над земним і конкретним, сильного загальнолюдського пафосу, то виставлю себе в непривабливому світлі: бо, по-перше, виставлю себе мало не прикладом, а, по-друге, література має бути різною. Більше того, люди живуть конкретними реаліями і література їм цікава, коли вона ці реалії описує.

Загальнолюдські поверхні є у кожній людини, але у багатьох вони або недобудовані, або пустують, на них — наче в якунебудь мансарду духу — рідко піднімаються. Що таке людина? За фактом, це істота, занурена в проблеми сьогодення. Я навіть заздрю таким людям. Я би дуже хотів бути такою людиною — вичерпуватися сьогоденним, насущним. Кажу чесно. Мені здається, наскільки ці люди низькі, настільки вони глибокі своїм інтересом до дрібного і минулого. Настільки вони по своєму щасливі. Це парадокс.

— **Чи не міг би конкретизувати?**

— Коли я слухаю, з яким пафосом яканебудь сільська жінка розповідає про суєтність чи родичку, чи співробітницю, яка наступила їй на мозолі — коли бачу, як горять її очі, як бризкає з рота слина, як вона вся кипить — я в захваті. Це мене потрясає. Що людина, яка на порозі кінця (а ми всі на такому порозі), може стільки почуття, енергетики, сили вкладати в минуле. Усіх людей трясє від того, про що вони завтра забудуть і ніколи не згадають. Це приголомшує.

Але є різне щастя. Я вважаю, що сучасна українська література великою мірою виконує свою функцію — вона відображає історичні й сучасні реалії українця. Вона — плоть від плоті. І вона дуже талановита. Я ж, може, просто мрійник. І мрію про якогось ідеального українця. Який піднявся би над своїм сьогоденням. І дивився на свою побутову ситуацію, свої шоденні проблеми, навіть на історію свого народу десь із захмар’я. Розуміючи, що все це сон. Бо все мине. Так, мені здається, дивився на світ Сковорода. І навіть, хоч як парадоксально це звучить, Стус (я про це писав дуже давно, в статті про нього у “Вітчизні”, — про буддистське у Стуса). Я мрію про багатоповерхового українця. У якого є мансарда. І в яку він піднімається не раздвічі в житті, а постійно. Бо там живе його дух. Напевно, я в певному сенсі ніщешаєць — раз думаю про “вищу людину”... Вільну духою (тобто піднесено над життям!) і високу чолом...

Спілкувалася Людмила ТАРАН

Сергій ГОРИЦВІТ
Фото автора

Рости, розвивайся, пишайся

Виставку “Дивосвіт рідного краю” в обласному центрі української культури задумали й створили троє однодумців — Ніна Побережеч, Ірина Старченко та Богдан Перегінчук.

Їх єднає залюбленість в український епос, фольклор, народне мистецтво. Ідея виставки — вертикальна структура архетипу світового древа (вісь Всесвіту), його поділ на небесний, земний і підземний яруси. Засобами живопису, графіки, скульптури й різьблення по дереву художники населили ці світи символічними істотами. У своїх творах вони відобразили вірування і міфологічні уявлення наших предків, дивосвіт народних легенд, переказів і казок.

Найобізнаніша в цій царині Ніна Побережеч, адже після навчання в Одеському художньому училищі ім. М. Б. Грекова вона закінчила факультет української філології національного універси-

тету ім. І. І. Мечникова. Особливо виразні, вирізані нею з дерева горельєфи “Велес”, “Рід”, “Лада”, “Ярило” та інші боги й герої слов’янської міфології. Усі вони добрі й щедраїні, ці небожителі йдуть до людей і допомагають їм.

Зображені пані Ніною в скульптурах і горельєфах герої зовні незворушні й монументально величні, і водночас дуже людяні. Майстриня наділяє своїх персонажів індивідуальними рисами. Кожну композицію подано в обрамленні декоративних квітів, кетягів калини, птахів чи звірів.

Богдан Перегінчук, ще навчаючись на художньо-графічному факультеті Одеського педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, зацікавився символічними зображеннями тваринного світу в народному орнаменті. Митець зазначає, що тварин і птахів любив із дитинства, постійно малював і ліпив

саме їх. Тепер цей світ відтворено у своєрідному зображенні зооморфних символів. На його аркушах бачимо коня, що символізує грацію, жабу — символ плодючості, рака — трудолюбя, ластівку — вішунку весни. Кожен такий персонаж наділений особливим магичним змістом.

Роботи Ірини Старченко — випускниці Харківського художнього училища і тамтешньої академії культури на перший погляд досить реалістичні. Але у відображенні навколишнього світу художниця вдало передає неподільну єдність людини й природи.

Мистецтвознавці дали досить високу оцінку чудовому задуму художників і його належному втіленню. А на думку голови ради Ліги українських жінок Одещини, філолога й публіциста Аліни Пляченко, учасники артпроекту “Дивосвіт рідного краю” вже впевнено заявили про себе як бойчуків-

ти, послідовники фундатора української школи монументального мистецтва Михайла Бойчука. Вона нагадала, що цей представник Розстріляного Відродження зробив унікальні розписи й санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибейському лимані.

Але, на жаль, одеська влада не шанує української культури й мистецтва. Тож плакати у русифікованій Одесі українське дерево буття непросте. Нерідко в народі його уособлювала тополя. Було у наших пращурів-язичників навіть свято Тополі. Саме в ці дні наприкінці весни обирали найстрункішу дівчину, прикрашали її стрічками, намистом і водили селом, співаючи: “Виросла тополя край чистого поля. Пишайся, тополько, розвивайся, буйному вітроньку не піддавайся”.

Робота Ніни Побережеч “Лада”

Карикатури — дійсність із натури

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ
Фото автора

Як заявила директор Інституту Олена Гетьманчук, цій неурядовій організації, що переймається питаннями євроінтеграції, Київська міська державна адміністрація не дозволила проводити свій захід на Хрещатику. Лише завдяки листу підтримки з Представництва ЄС, київська влада дозволила показати виставку на Михайлівській площі. А головне — цензурували майже третину експозиції — малюнки, які, на думку київської влади, не відповідають українським реаліям, бо у нас не існує корупції, проблеми незалежного правосуддя, політиків, які йдуть у владу, аби заробити гроші... Тож Інститут мав усі підстави публічно звинуватити київську владу у цензурі.

І ось тепер виставка карикатур розпочала з Одеси свою подорож Україною. Її вже чекають у Дніпропетровську, Миколаєві, Запоріжжі, Херсоні. Навідріз відмовилося від експозиції харківське керівництво, бо, мабуть, і в нього рильце в пушку. На щастя, одеситам представили весь комплект карикатур без купюр. “Вуличний євроуніверситет” подає гострі сатиричні зображення українських реалій у порівнянні з життям у Єв-

ропейських країнах. Кожен малюнок супроводжує досить докладний коментар. Порівняння, на жаль, не на нашу користь. Автори експонованих робіт не ідеалізують ЄС. Але масштаби їхніх проблем бліднуть на тлі наших реалій.

Автори робіт Марина Туровська, Костянтин Казанчев, Ігор Бежук та Олексій Костовський — вправні карикатуристи. Майже всі малюнки виразні, образні, політич-

но загострені. Більшість малюнків — символи нашого життя: корупція, злиденність, хабарництво, сваволя правоохоронців і суддів, продажність політиків. Така плакатна сатира цілком виправдана. Але жодної усмішки на обличчях одеситів я не помітив. Лише дехто з авторів долучив до своїх малюнків комічні деталі, але більшість художників проігнорувала притаманний українцям гумор.

Координатор проекту Яна Фролова представляє експозицію

Олег ТКАЧЕНКО,
голова оргкомітету фестивалю,
голова ЗОО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Г. Шевченка

В селі Скельки Василівського району Запорізької області втретє зібрав друзів обласний фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий Степ”.

Організатор конкурсу — Запорізьке облоб’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка за підтримки департаменту освіти й науки, молоді та спорту Запорізької облдержадміністрації та Класичного Приватного Університету (ректор — Віктор Огаренко).

Фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий Степ” — знакове явище на запорізькій землі. Запорізька “Просвіта” перейняла проведення фестивалю у Сумщини, де просвітянин, народний артист СРСР та України, професор Української музичної академії Анатолій Мокренко за підтримки Сумської облдержадміністрації, уже понад десять років

«Співочий Степ» на Запорізькій землі

проводить обласний фестиваль сільських хорових колективів “Співаймо разом”. Конкурс відбувся. Переможцем третього обласного фестивалю “Співочий Степ” став хорівий колектив хлопчиків Азовської ЗОШ І—ІІІ ст. Якимівського району (художній керівник — Анатолій Янев). Друге місце у хорового колективу Чернігівської загальноосвітньої школи-інтернату “Дзвіночок” (художній керівник — Дмитро Зикун). Третє місце присудили старшій групі хорового колективу “Веселі нотки” Матвіївської ЗОШ-інтернату (художній керівник — Олена Осипова). Диплом “Глядацьких симпатій” отримала молодша група хорового колективу “Веселі нотки” Матвіївської ЗОШ-інтернату (художній керівник — Олена Осипова).

Гості фестивалю — зразковий колектив бандуристів і вокальний ансамбль “Сузір’я” Центру дитячої та юнацької творчості Василівської районної ради міста Василів-

ка. Пізнавально-розважальну програму (ігри, хороводи, майстер-класи: лялька-мотанка, обереги) показав фольклорно-обрядовий колектив “Оріани” (художній керівник — Наталя Лук’яненко, м. Запоріжжя).

Вдячні членам організаційного комітету та кваліфікованому журі фестивалю. Низький уклін спонсорам: Олегу Шостаку — керівнику провідної української компанії з виробництва кухонного посуду “БЮЛ”, м. Мелітополь; Ярославу Пенгрину — директору ТОВ “Прогрес” м. Розівка; інформаційним спонсорам — ТРК “Запоріжжя”, тижневику “Слово Просвіти”, газетам “Субота плюс”, “Запорізька правда”, “Дніпрові пороги”.

Тож Запорізьке облоб’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка звертається до всіх небайдужих долучитися до організації та проведення обласного фестивалю сільських дитячих хорових колективів “Співочий Степ”.

Легенди Дубенського замку

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Аби побачити зміни, що відбулися на теренах замку, довідатися про втілені проекти і перспективи розвитку, до заповідника з’їхали журналісти з Рівненської, Волинської, Тернопільської областей.

Своєрідна родзинка прес-туру експозиція “Каземати XVII століття”, створена на основі опису коштовностей від 1616 року. Цей давній реєстр скарбів, зброї, харчів знайшли в архівах і переклали музейники з польської мови. Нині ж, відштовхуючись від цих даних, у приміщеннях підземелля, які пустували, працівники заповідника відтворили колишню епоху. Результат їхніх старань — цікава виставка, потрапивши на яку, справді відчуваєш себе у середньовіччі. Тут і макетний показ середньовічних сцен, і різноманітна зброя, і запаси продовольства, й інформаційно-подієвий екскурс у минуле...

У сусідній підземній частині зібрано знаряддя для тортур і покарань, які використовували в давнину. Тут представлено більше десятка найуживаніших колишніх знарядь для страти чи допиту.

Загалом у Державному культурно-історичному заповіднику м. Дубна відкрито сім постійно діючих виставок, і вони стали своєрідним стимулом для збільшення кількості туристів. Як відомо, у давнину дубенська фортеця була чи не найбагатшою у Європі, а нині, відроджена та

багато в чому примножена, повинна відтворювати для сучасників оту багатющу колишню історію. І люди йтимуть сюди, якщо їм запропонувати широку палітру пізнавальних, просвітницьких, зрештою побутових послуг.

Леонід Кічатий, директор заповідника, поділився з журналістами планами щодо розвитку пошукової, виставкової, наукової, розважальної сфери. Звернув увагу на втілення цікавого проекту “Легенди та привиди Дубенського замку”, в рамках якого діятимуть нічні екскурсії. Нині йде підготовка до спорудження каплички, де розміститься найдавніша ікона, яка збереглася в палаці з середньовіччя. Триває також практика проведення “історичних” весіль на території замку, укладання договорів із закордонними установами задля залучення закордонних туристів, як це було зроблено нинішнього року із Гневським замком (Польща) та Тракайським музеєм (Литва).

Буде організовано низку фестивалів і свят, виставок, вистав... А своєрідним цьогорічним вінцем старань і прагнень працівників Дубенського замку має стати повернення на батьківщину Дубенського Четвероевангелія, яке вважають старшим за Пересопницьке Євангеліє.

Дубенський замок як туристичний, культурно-історичний, просвітницький об’єкт розвивається, збагачується новими проектами, ідеями.

Наталія БУЛАНОВА

«Козак Мамай» у сучасному

Аналіз сучасного українського мистецтва засвідчує його тісний зв'язок з архетипами, які сформувалися у народному мalarстві ще в XVI—XVIII ст. Ідеться про образ козака Мамаю, іконографічне зображення якого — невід'ємна особливість творчих пошуків багатьох модерних українських художників. Опрацювання надбань народного мalarства сучасними митцями в різноманітних художніх стилях, техніці й матеріалі, у контексті сучасних манер і жанрів, показує генетичну спадкову лінію у творенні архетипічного образу козака Мамаю.

Народна картина “Козак Мамай” неодноразово ставала предметом уваги українських і зарубіжних істориків, мистецтвознавців, етнографів, музейників, починаючи від Данила Щербаківського, Аполлона Скальковського, Павла Жолтовського, Дмитра Яворницького й закінчуючи сучасними авторами Станіславом Бушаком, Тетяною Марченко-Пошивайло та іншими.

Попередні дослідники класифікували картини “Козак Мамай” за певними ознаками, аналізували техніку малювання, компонування сюжету, образотворчу конструкцію, типологію персонажів. Ці твори досліджувались у контексті народного іконопису, портрета, розглядалася їхня соціальна значимість у житті суспільства, походження, важливість як історико-етнографічного джерела. Узагальнюючими роботами з вивчення картини “Козак Мамай” стали праці П. О. Білецького “Козак Мамай” — українська народна картина” та його послідовниці Т. М. Марченко-Пошивайло “Козаки-Мамаї”, у яких проаналізовано значну кількість робіт і здійснено їхню ґрунтовну класифікацію за певними ознаками. Розвиваючи ідеї П. О. Білецького, Тетяна Марченко-Пошивайло детально дослідила символіку та семантику “Козаків-мамаїв”, ретельно висвітлюючи всі композиційні елементи картин: одяг, взуття, зброю, музичні інструменти, предмети особистого вжитку, складові пейзажного оточення. Дослідниця упорядкувала перший каталог “Мамаїв”, увівши до нього 74 картини, що зберігаються в різних музейних і приватних збірках. Вказані дослідження та узагальнення дають можливість дослідити інтерпретації народної картини “Козак Мамай” у сучасному образотворчому мистецтві. Незважаючи на популярність цієї теми серед українських митців, комплексні дослідження, присвячені аналізу традиційних та інноваційних елементів модерної іконографії Мамаю, відсутні, що й зумовило вибір автором теми дослідження.

Різноманіття способів виконання картини “Козак Мамай” сучасними художниками величезне: від станково-монументальних полотен до схематично-обрисних зображень. Кожен автор у різних техніках і стилях подає особисте бачення кольорової гами, композиції елементів сюжету, портретного зображення народного героя тощо. Разом із тим усі твори цієї тематики об'єднуються

поетикою мовного коду міфологічного світосприйняття. Традиційна композиція народної картини сьогодні виявляється не тільки в індивідуальній трансформації міфу, а й у творенні власних сюжетів та образів.

Тому заслуженого діяча мистецтва України Ореста Скопа, який уже понад 20 років створює серію робіт “Козак Мамай”, можна вважати ідеологом сучасного мамайства. Художник присвятив свої твори пам'яті бандуристів, козарів, лірників, страчених сталінським режимом у 1933 р. Їх було 300, і саме стільки ж “Козаків Мамаїв” Орест Скоп пообіцяв намалювати. Сьогодні створено більше 200 полотен. Сам художник визначив призначення картин так: “Козак Мамай — просторовий проект: картини розходяться по всьому світу і засвідчують пам'ять про цих замордованих людей”.

На наш погляд, естетика Скопа не обмежується лише просторовими рамками: художник творить сучасний міф, особливість якого полягає у широму, безпосередньому, стихійному вияві етнокультури українського народу — “духу України”, яскраво відтвореному у сюжетах. Основний елемент композиції — традиційна постать козака-козаря, котрий грає на бандурі; невід'ємна її частина — кінь. Художник змальовує його фрагментарно, не дотримуючись правильних пропорцій. Трапляються сюжети, де постать козака разом із конем утворюють обриси дерева життя або світового дерева, характерного елемента народної картини.

Орест Скоп трактує Мамаю як космічний символ. Можливо, тому невід'ємним елементом його робіт стають птахи, які пов'язують світ видимий і невидимий, космічний і земний, сакральний і буденний. На полотнах О. Скопа зображені й інші елементи народної картини “Козак Мамай” — шабля чи спис, різок-порохівниця, сагайдак зі стрілами чи штоф. Усі речі створюють навколо козака своєрідне обрамлення з плавних хвилястих і округлих ліній, що в поєднанні з самотнім колоритом надає полотнам особливого елегантного звучання.

Певно, найулюбленіший атрибут художника — люлька, яка є в кожній композиції. Митець сакралізує цей елемент, про що свідчить характерне складання

пальців козака, який утримує люльку.

Продовжуючи життя страчених козарів на духовному рівні, Орест Скоп символічно змальовує їхні нереалізовані мрії. Тут і дівчина з коромислом, яка очікує на козака, і синє небо, пшеничне поле, водна блакить із човном тощо.

Але на відміну від традиційної народної картини, образ Мамаю на полотнах О. Скопа набуває модерного звучання. Приміром, “Кам'янський Мамай” постає в контексті духовної і екологічної катастрофи, яку переживає Україна сьогодні. Це своєрідний образний памфлет, у ньому автор висловлює свій біль за руйнацію і внутрішнього, і навколишнього світу людини. Поряд із традиційними для народної картини деталями (бандурою, яку тримає Мамай, конем, який очікує на свого господаря) з'являються нові символи — знаки екологічної катастрофи. Це — заводські труби, що забруднюють відходами чисті води Дніпра, обриси заводу брунатного кольору, пусті консервні бляшанки, рибні скелети, голодні пси, які б'ються за кістку. Масштабність екологічної катастрофи підкреслюють напружені, навіть нервові лінії, важкі сірі хмари, що з'явилися на місці світового дерева. Навіть птахи під націленими на них гвинтівками мисливців покидають створену художником реальність.

Певно, митець побачив квінтесенцію цієї катастрофи саме в Дніпродзержинську — місту, яке

носить ім'я одного з очільників кривавого терору, що вихором пронісся Україною на початку 1920-х рр., знищивши мільйони людських доль.

Невеликого розміру постаті й сцени, зображені поряд із головним героєм, незважаючи на глобальність поставлених автором проблем, композиційно несуть другорядне значення, не маючи здебільшого ні логічного, ні тісного композиційного зв'язку з величною постаттю козака, який не звертає уваги на навколишнє. Мамай — символ української нації, зберігає спокій на тлі катаклізмів, перебуваючи в медитативному стані. Гніздечко, розташоване на долоні головного героя, вселяє надію, що криза незабаром мине. Цю надію художник покладає на молодше покоління, адже сам Господь-Бог, перст якого вказує на пташенят, благословляє їх на світле майбутнє. Шляхи України до майбутнього ще не визначені: не випадково на картині окреслено різні вектори розвитку — США, Європа, Росія?

Артефакти українського народного мистецтва — важливі для дослідження джерел національної самовиразності. Тут характерною є творчість заслуженого майстра народної творчості України Івана Горобчука, який продовжує традиції народного мalarства, зображуючи Мамаю за сталими канонами, майже так само вивірено, як образи святих. Про канонічність образу у творчості Горобчука свідчить використання левкасної техніки з суцільною позолотою, щоб наблизити його до народної ікони. Композиція мізансцени — народний наїв, — так цей напрям у мистецтві інтерпретує сам автор.

Іван Горобчук у своїй творчості розвиває тему бандуриста, дотримуючись поетично-алегоричного напрямку. Разом із характерними для народної картини канонами, художник носить у композицію власну ліричну, чуттєву манеру зображення цього образу. У численних роботах автора практично немає повторів. Його Мамай — це воїн, музикант, образ душі українського народу, своєрідне авторське побажання людям, виражене в символічно-алегоричній манері. Він ходить по світу і допомагає людям у біді, бореться за правду і карає кривдників. Він захисник українсько-

го народу, степовик, мандрівник, воїн, козар, мудрець, казар і характерник в одній особі. Тому не випадково його образи зустрічалися в багатьох місцевостях України поряд з образами святих.

Для Мамаю у виконанні І. Горобчука характерна глибока деталізація. Крім обов'язкових атрибутів, автор додає сагайдак зі стрілами, пістоль, птахів тощо. Часто картини обрамлені рослинно-плодовим орнаментом із яблуками та виноградом. Іноді на задньому плані зображена церква, що свідчить про релігійність запорозьких козаків, іноді — дівчина. Обов'язковий елемент композиції — зображення дерева, переважно дуба, у тіні якого відпочиває козак. А. Скальковський пов'язував його появу на картинах із переказами про реальне існування “дуба Мамаю” у Чигиринському повіті, під яким цей гайдамака буцімто ховав свої скарби. Нагадаємо, що для композиції народної картини було характерним розташування дерева з лівого або правого боку, не повністю, а лише частково (частина стовбура й одна-дві розлогі гілки). Це робили свідомо, для того, аби зосередити увагу на головному персонажеві твору. Дуже рідко дерево розміщувалося в центрі полотна, позаду козака. На картинах пізнішого часу (друга половина XIX ст.), яким притаманне помітне прагнення до симетрії композиції, зустрічалися навіть два дерева, розташовані з обох боків полотна. У народному світосприйнятті це дерево стверджує довговічність народу, його невмирущість, безсмертність, символізуючи зв'язок між поколіннями. Вносячи до створеної ним композиції дерево як традиційний елемент народної картини, Іван Горобчук надає йому авторської трактовки, роблячи його родючим, уквітчаним плодами-яблуками. Таким чином тема дерева Життя у автора перехреснується з біблійною легендою про дерево пізнання Добра і Зла.

Поетично-алегоричний напрям сучасної картини “Козак Мамай” розвивають у своїй творчості Євген Прокоф'єв та Анжела Прокоф'єва. Для розуміння феномену “Козака Мамаю” і його існування в українському культурному контексті понад три століття важливими є зв'язки “легендарного козака Мамаю” з духовними традиціями українського вертепу та козарства. Вносячи до композиції окремі елементи народної картини, художники надають характеру головного героя замріяності, душевності, втілюючи в цьому образі любов українців до своєї землі, історії, пісні.

“Мамай” Віктора Цапка нагадує героя давньоруського епосу: традиційний для народної картини кінь зображений із крилами, він несеться по під хмарами. Образний настрій картини, від якої віє вічність, поважно-урочистий, як у білині чи історичній думі. Він створюється завдяки замкнутій, урівноваженій композиції, ритмічним повторенням хвилястих і круглих ліній, насиченим згармонізованим кольором. Узагальнені обриси і форми надають картині монументальності.

образотворчому мистецтві

Торкаючись опису картини, можна зазначити: центральний образ — козак Мамай уособлює все козацтво як стрижену народну душу. Войовничо шляхетний і величний у єднанні з Богом, він сидить у характерній для степовика позі духовного воїна. Козаком володіє спокій. Він урівноважений, непорушне його шляхетне обличчя, чистотою сяють очі, його погляд пронизує глядача, простір, Всесвіт. Інші складові частини композиції теж мають символічний характер. Поруч із козаком речі, які також означають їхнього господаря як людину військового стану. Зокрема шабля як продовження прадавнього чарівного культу меча, знак належності до шляхетного стану. Спираль — обов'язковий елемент військового спорядження козака на картинах В. Цапка. Крім того, риг-порохівниця, чаша, баклага або глек специфічної форми з водою чи узваром. Зображення коня присутнє на всіх картинах художника, без нього неможливо уявити козака ні в мирний, ні у воєнний час.

Інший образ Мамаю, створений Віктором Цапком, — змієборець, міфічний Богатир — першопредок із Савур-могили. Цей образ співзвучний легенді, записаній краєзнавцем Л. Білоусовим, про боротьбу Мамаю зі Змієм, який розорвав засновані на Приорілі слободи. Мамай у середовищі простого народу вважався характерником, про якого “...повсюди добра слава ходила, що буцімто умів він і ворога рубати, і добре на бандурі грати, знав де, і в яку пору розрив-траву, молодило, й інше зілля корисне збирати, зброю заговорювати, кров замовляти”. Легенда описує бій Мамаю зі Змієм, що “...з сильним посвистом до нього підлітає, крилами об землю б'є, куряву до неба здіймає... та й Мамай не з'яє, шабля його блискавицею злітає, пазури і голови стинає”. Таким чином на полотні Віктора Цапка інтерпретується основний давньослов'янський міф, який перейшов у християнство, про боротьбу культурного героя зі Змієм, Добра зі Злом, Світла з Темрявою.

На східне походження Мамаю на полотні В'ячеслава Гутири вказують монголоїдні риси обличчя. Видовжені й витончені пальці рук козака майже зливаються з музичним інструментом, який не існує сам по собі. Це ніби продовження образу — його душа, виражена у музиці. Художник також використовує на картині образ птаха — як місток між минулим, сучасним і майбутнім. Кобза в його руках — духовно-чарівний інструмент, символ душі народної, божественного призначення — акцентовано підкреслює високодуховний стан. Козак Мамай — мислитель, який творить думу про Бога, велич військової справи, великих воїнів і мислителів землі рідної, ратні подвиги, перемоги та силу зброї. Він існує у

ні погляди на філософію мистецтва. Приміром, християнська молитва “Отче наш”, закомпонована в одне ціле з образом козака Мамаю, є своєрідним містком між християнськими й давньослов'янськими віруваннями, релікти яких тривалий час зберігалися на Вольних Землях Війська Запорозького і передавалися з покоління в покоління.

Пошуками архетипу козака Мамаю просякнута творчість світлої пам'яті скульптора Володимира Наконечного, який створив серію об'ємних тримірних образів, на відміну від традиційно площинних. Знамениті в Україні народні картини часів Запорозької Січі, де зображено легендарного козака Мамаю, є іншими за стилістикою, але все-таки зобра-

них характерними для ментальності українців рисами, Мамай мирно сидить під сінню Оранти чи навпаки, прозаїчно крутить хвіст чортеняті. Мамай у Наконечного не лише сидить, він стоїть, нагадуючи середньовічного лицаря, і навіть танцює. До народного канону найближча “Композиція Х”, на якій Мамай зображено під світловим деревом, до якого прив'язано коня.

Авторське бачення образу скульптор висловив, втілюючи художній проект “7514”, що означає рік за українським календарем, представлений із 3 до 26 листопада у Національному художньому музеї України (м. Київ): “...Біля витоків української та всієї індоєвропейської культури — ведичний образ першопредка Мамаю. Бо Мамай — чоловіче відзеркалення Мами, матері, берігіні; воїн, батько роду. Степові, курганні статуї в народі називалися Мамаями. Відомий нам запорозький козак Мамай — це лише доволі пізній і канонізований образ. Насправді він прийшов до нас з історичної далечини, з архаїчної давнини, і літ йому багато тисяч. Він — ніхто, і він — усе. Тотем, богатир-першопредок, вояк-жрець, (б)рахман, волхв, киян, кобзар, характерник, козак-запорожець. Це він зберігає дерево Роду. Страж і охоронець, Спаситель і мандрівний самотній лицар. Він вічний. Дохристиянська традиція не переривалась у православному, зокрема козацькому середовищі, не повинна вона перерватися й нині”.

Від буддистської філософії скульптор запозичив ідею “тисячі Буд” як безмежності його втілень, створивши композицію “49 Мамаїв”. Кожна із заявленої автором кількості міні-скульптур представлена в окремому квадраті, створюючи загалом єдину геометричну фігуру, наголошуючи на значимості Мамаю для осмислення сутності традиційної ментальності українців — нащадків індоєвропейців.

На наш погляд, дуже тонко підмітив М. Ткач, що картина “Козак Мамай” “...має два рівні сакралізації: експліцитний (проявлений, видимий, зовнішній) та

імпліцитний (не проявлений, утаємничений, внутрішній). Але саме другий — не проявлений, як це характерно й для усього фольклору, якраз і зумовлює наявність усіх композиційних елементів твору. Отже, вони мають подвійний зміст: побутовий й знаковий”.

Такий підхід відкриває широкі можливості для художників у створенні неоміфологем, в основі яких — народна картина “Козак Мамай”. У цьому напрямі працює відомий український художник Анатолій Фурлет, який у своїй творчості розвинув внутрішню символіко-метафоричну сутність образу. Його картини “Срібний Мамай” та “Золотий Мамай” дослідники вважають образною Біблією знаків, у якій “світ видимий і невидимий, макрокосмос Бога-Природи і мікркосмос людини “внутрішньої” єднає світ символів...”. Сакральність образу Мамаю митець підкреслює елементами, характерними для народної іконографії, наприклад, червоними пуп'янками квітів.

Семіотика образів Анатолія Фурлета складається з архетипних “прозорих” знаків: козака Мамаю (під “Світловим деревом”), козацького герба, хоругви, шаблі, щита, сагайдака, навіть драбин для штурму фортеці. Козак у творчості Фурлета виступає як “Воїн світла” і тому корелюється не тільки з образом світлого янгола, а й із “тоненькою свічною євшановою”. Він часто представлений стилізованим вершником із атрибутами воїна (від скіфів і давніх русичів до запорозьких характерників), позначаючись символікою хреста із сонцем і місяцем або білого птаха з чорними відмітинами”.

Отже, в сучасному українському мистецтві образ Мамаю залишається одним із найпопулярніших. Використовуючи традиційні атрибути народної картини, художники вносять до композиції нові елементи, творячи сучасні міфологеми, які відтворюють основні ідеї української ментальності, передають своєрідний код української нації. У творчості сучасних митців образ Мамаю виокремлюється як універсальна основа міфопоетичної художньої реальності, що вводить у контекст онтологічної проблематики першообразу.

системі образів, які допомагають йому вдосконалюватися.

“Мамайська тематика” одна з провідних у творчості члена Національної спілки художників України Олександра Чегорки, який створив більше двадцяти образів Мамаїв. Ці полотна були представлені на персональній виставці “Пісня Мамаю” в Музеї історії Дніпродзержинська. У серії графічних робіт митець гармонійно поєднав традиційну колористику петриківського декоративно-ужиткового мистецтва з сучасною образною стилістикою.

За допомогою тексту художник намагається висловити влас-

женням тієї ж сакральної сутності, що її творили давні кам'яні ідоли в наших степах.

Митець значно розвинув загальновідомий сюжет, створивши Мамаю з шістьма руками, надавши таким чином схожості з індуїстським богом Шивою, чи зображення героя з ритуальною чашею в руках у медитативному стані, неначе Будда. Іноді скульптури Володимира Наконечного нагадують архаїчний образ Керносівського ідола у вигляді “вершника”-стели — людиноподібного божества з кургану с. Керносівка на Дніпропетровщині. На інших композиціях, об'єдна-

На перетині східноазійської техніки й українського серця

Анна МУКАН
Фото Валерія ПОПОВА

Лариса Лукаш родом із Полтави. Член Національної спілки художників України. Навчалася у Львівському поліграфічному інституті імені І. Федорова за спеціальністю художник-графік. Два роки брала уроки в Якова Яковича Ніконенка в студії ПТМЗ. За

ініціативи Центру фольклору та етнографії Інституту філології в холі Червоного корпусу Київського національного університету ім. Т. Шевченка відкрилася виставка робіт полтавської майстрині Лариси Лукаш.

фахом майже не працювала. Батиком серйозно почала займатися з 1999 року. Опрацьовувала цю техніку сама, за книжками. Також створює прикраси з бісеру, листівки з батиком, текстильні колажі. Експериментує з технікою живопису. У роботах переважно фольклорна образність і мотиви. Любить працювати на самоті.

Виставку Лариси Лукаш відкрив ректор із науково-педагогічної роботи Володимир Бугров, подякувавши авторці за картини, він побажав пані Ларисі, аби

її аудиторія збільшувалася, а фантазія не вичерпувалася.

Завідувач кафедри фольклористики проф. Олена Івановська наголосила на важливості проведення виставки картин саме в Київському університеті. Для студентів, вважає професор, важ-

ливий не лише інтелектуальний посил, а й візуальний, “бо найкращі думки сприймаються через серце”. Олена Іванівна також висловила думку, що нині, у час панування кітчю й технологій, дуже високо цінується самобутнє мистецтво, створене власноруч.

“У картинах Лариси Лукаш яскраво проглядається перетин східноазійської техніки й українського серця. У них ми бачимо себе, вони знаходять відгук у наших душах”, — переконана науковець.

“Її мистецтво пов'язане з природою. З неї Лариса черпає образи й тво-

рит неповторну стилістику”, — переконана власниці галереї в Полтаві Юлія Петрушевська.

Сама ж художниця висловила надію, що її полотна зможуть зачепити серця присутніх гостей і надихнути на власну творчість у будь-якому виді мистецтва.

Кубань—Україна: контакти і наукова співпраця

Віктор ЧУМАЧЕНКО,
професор, м. Краснодар

Цього року конференція була присвячена 150-річчю з дня народження Б. Д. Грінченка (1863—1910). Після довгих років замовчування за радянських часів нині в Україні та поза її межами він відомий як український поет (І. Франко вважав його другим поетом після М. Старицького), прозаїк (на думку О. Білецького — це особливий етап у розвитку української прози), драматург (його п'єси були в репертуарі М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, М. Заньковецької), перекладач (завдяки йому Україна збагатилася в 90-х роках бібліотекою світової літератури в перекладах українською мовою), літературний критик, літературознавець, педагог, мовознавець, лексикограф, фольклорист і етнограф, популяризатор дитячої літератури й української історії. У своїй багатогранній діяльності він був тісно пов'язаний із Кубанню, листував-

10—11 травня 2013 року в Краснодарі працювала Міжнародна наукова конференція “Кубань—Україна: питання історико-культурної взаємодії”. Це вже дев'ятий науковий форум цієї тематики, його організатори — Міжнародна асоціація українців, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, Краснодарська крайова громадська організація “Співдружність Кубань—Україна”, Кубанське відділення Наукового товариства імені Шевченка і Міжрегіональна громадська організація “Наукове товариство українців ім. Т. Г. Шевченка”.

ся і співпрацював із такими видатними діячами, як М. Дикарев, О. Півень, Я. Жарко, Л. Мельников, В. Скинутый та ін. Видані ним книги активно поширювалися на Кубані. Як свідчать дореволюційні каталоги бібліотеки ім. О. Пушкіна, його книги люблять і знають місцеві читачі. 1915 року велика добірка байок Б. Д. Грінченка була опублікована в книзі “Збірник українських байок”, виданій книжковим магазином Д. К. Запорожця в Єкатеринодарі. Великими накладками друкувалися на Кубані пізнавальні брошури письменниці Марії Загірньої, дружини Б. Грінченка. Їх поширенням за-

ймалося товариство “Просвіта”, до якого належав й активно працював у ньому Б. Грінченко.

Гостей і учасників наукового форуму тепло вітав консул генерального консульства України в Ростові-на-Дону О. Арсенюк, представниця польського товариства “Єдність” Л. Козловська, краєзнавці-архівісти зі станиці Відрадної (С. Немченко), представники товариства козаків із м. Ейська (Н. Капелюхів). Зачитали телеграму голови міжрегіональної організації українців ім. Т. Г. Шевченка В. Бабенка.

На конференції в доповідях професорів В. Чумаченка, С. Кі-

Зліва направо: голова крайової громадської організації “Співдружність Кубань—Україна” Ірина Скибицька, консул генерального консульства в Ростові-на-Дону Олександр Арсенюк, головуєчий на конференції, провідний україніст Кубані проф. Віктор Чумаченко, докторант Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Владислав Грибовський

рала (Київ), А. Слуцького, кандидатів філологічних наук А. Хоптяр (Кам'янець-Подільський), Т. Бикової (Київ), М. Чорної (Херсон), аспірантів Д. Грушевського і Д. Єсипенко (Київ) знайшли відображення різні сторони життя і діяльності ювіляра, відкриті невідомі й маловивчені сторінки гринченкознавства.

Значний блок доповідей присвячений історії і культурі Кубані та України, їх загальним проблемам та історичним діям: протоієрея С. Овчинникова (“Кубанська народна ікона кінця XVIII—початку ХХ століття”), Б. Фролова і О. Чернишова (“Подаровані прапори імператорів Павла I і Олександра I Чорноморському козачому війську”), В. Бондаря (“Проблема локалізації місця поховання А. Головатого: польове і кабінетне дослідження”), А. Федина (“Ганна Ликова (Кухаренко), її чоловік і діти: матеріал до генеалогії кубанських козацьких родів”), В. Сергійчука (“Симон Петлюра під прицілом кубанської охоранки”) та ін. Представницькою була й участь у ро-

боті конференції кубанських та українських етнографів (Г. Бодаренко, Н. Гангур, Л. Брилова, Л. Шаповол, С. Сіренко та ін.).

Упродовж конференції діяла виставка творчих робіт майстрів декоративно-ужиткового мистецтва Галини Палиці (ст. Тбіліська) і Ольги Ляпунової (м. Кропоткін). За підсумками конференції видано одиниєчний щедро ілюстрований збірник наукових праць і матеріалів.

Гості конференції та інші її учасники відзначили високий академічний рівень виступів. На їхню думку, це свідчить про вихід щорічної конференції на новий, вищий рівень наукового осмислення проблем російсько-українських культурних взаємин. У цьому чимала заслуга Ірини Скибицької, голови “Співдружності Кубань—Україна” та її помічників.

На завершення роботи дев'ятої Міжнародної конференції її учасники вирішили, що наступна традиційна зустріч буде приурочена 200-річчю з дня народження генія української літератури Т. Г. Шевченка.

Учасники та гості конференції

СЛОВО *Просвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у червні — 21 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

